

Зірнуць у Бясконцасць

Міжнародны касмічны кангрэс, які адбудзецца цяпер у Мінску, воляй лёсу і Космасу супаў з Днём таго горада, куды сабраліся скаральнікі міжпланетных прастораў з усяго свету. Што даволі сімвалічна ў Год малой радзімы і нагадвае пра яе непарыўную повязь з неабсяжным сусветам.

Падзей, якая аб'яднае два маштабныя мерапрыемствы, стане адкрыццё мемарыяльнага знака "Беларусам — героям космасу". Яно адбудзецца 9 верасня на мінскай вуліцы Касманаўтаў. Гэта чарговы прыклад візуальнага і сэнсавага насычэння сталічных ускраін і сведчанне таго, што яны — не проста "спальнікі", але сапраўдная малая радзіма для мноства мінчукоў.

— Гэта была мая даўняя ідэя, мая Мара з вялікай літары — прыўнесці ў скульптурны ансамбль нашай сталіцы касмічную тэму, — распавядае аўтар мемарыяльнага знака, народны мастак Беларусі Іван Міско. — Праца над гэтым творам мела для мяне вялікі каштоўнасны сэнс. Шторанак я прачынаўся з думкамі пра яго і адразу ж бег у майстэрню. І як жа я рады, калі бачу ўжо канчатковы вынік!

У аснове рэльефу — профілі трох беларускіх касманаўтаў: Пятра Клімука, Уладзіміра Кавалёнка і Алега Навіцкага. Майстар ставіў перад сабой задачу адлюстраваць выразы іх твараў падчас палёту. Сабранасць, рашучасць, мэтанакіраванасць, уласцівыя ўнутранаму свету герояў, гарманіруюць з бяскрайнасцю касмічнай прасторы, да якой здолелі дацягнуцца гэтыя смелыя людзі. Рэалістычная манера выканання, псіхалагічная напружанасць, дынамічнасць надаюць твору аптымістычны, узнёслы характар. Чалавечыя жыццё раскрываецца тут як несупынный працэс пазнання і самапазнання, поўны велічы, моцы і хараства. Скульптурную кампазіцыю лагічна дапаўняюць аўтографы трох касманаўтаў.

Працяг тэмы — на старонцы 3.

У майстэрні скульптара пяць месяцаў таму.

Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Тэма

НЕ ІНКВІЗИЦЫЯ, А СУД ЛІНЧА

Перанос прэм'еры оперы "Саламея" ў Вялікім тэатры выклікаў шмат пытанняў і чутак. "К" разважае, што адбылося.

ст. 4

Персона

"ФАТАГРАФІЯ — ГЭТА ЭМАЦЫЙНЫ ЎСПЛЁСК"

Здымкі Віктара Бутры б'юць наводмаш. "К" перагледзела іх разам з аўтарам.

ст. 7

Гістарыяграф

НАШЧАДКІ САРМАТАЎ

"К" распачынае цыкл публікацый, прысвечаных нашаму знакамітаму суайчынніку Ігнату Дамейку і яго роду.

ст. 15

Мадлоба — дзякуй!

На мінулым тыдні ў Мінску прайшлі першыя Дні культуры Грузіі ў Рэспубліцы Беларусь.

Настася ПАНКРАТАВА / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

— Мы з'яўляемся сведкамі знакавай падзеі, бо прымаем не толькі нашых надзейных партнёраў, але і добрых сяброў — творчую дэлегацыю Грузіі. І гэта сапраўднае свята для нас! — зазначыў міністр культуры краіны Юрый Бондар падчас афіцыйнай цырымоніі адкрыцця свята ў Палацы Рэспублікі. На яго сцэне выступілі Дзяржаўны акадэмічны ансамбль народнай песні і танца Грузіі "Эрысіёні", чыё выкананне нацыянальнага шматгалосся ўключана ў спіс Сусветнай нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO.

Перад святковым канцэртam і пасля гасці мерапрыемства маглі азнаёміцца з выставай, прысвечанай 100-годдзю стварэння першай Грузінскай Дэмакратычнай Рэспублікі, а таксама з пейзажамі беларускай мастачкі Тамары Батакавай-Матвеевны, палотнам і ўраджэнца Брэста Леаніда Данеліі, работамі

Першы намеснік міністра адукацыі, навукі, культуры і спорту Грузіі Міхаіл Гаргадзэ, міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрый Бондар і Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Грузіі ў Рэспубліцы Беларусь Валерый Кварацхелія.

грузіна па паходжанні Кахабера Гагахіі, які жыве і працуе ў Мінску.

1 верасня на ўсіх пляцоўках Верхняга горада гудзела "Тбілісоба-2018" — фестываль ладзіцца ў сталіцы чввёрты раз запар. Гэтым разам ён быў прысвечаны стагоддзю незалежнасці Грузіі і завяршыўся выступленнем выдатнай джазавай валакісткі Ніно Катамадзэ.

Для прыхільнікаў грузінскага кінематографа дэманстравалі мастацкую карціну Левана Кагуашвілі "Спяць слатканні", адбыўся рэтраспектыўны паказ кароткаметражных фільмаў Міхаіла Кабахідзэ.

— Дазвольце мне аддзячыць за вашу выключную гасціннасць, увагу і дабрыню, якую мы адчуваем літаральна на кожным кроку. Праграма ў нас атрымалася

дастаткова насычанай, разнастайнай і, вельмі спадзяюся, цікавай для мінчан і завітаўшых у сталіцу Беларусі гасцей, — адзначыў першы намеснік міністра адукацыі, навукі, культуры і спорту Грузіі Міхаіл Гаргадзэ.

Міжнародную акцыю на тэрыторыі нашай краіны зладзілі ў адказ на правядзенне Дзёна культуры Беларусі ў лістападзе 2017 года ў Тбілісі. На сцэне Грузінскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Шота Руставелі цёпла прымалі нашых "Харошак", "Песняроў", саліста Вялікага тэатра Беларусі Уладзіміра Громава і іншых выканаўцаў. Як адзначыў Юрый Бондар, тады наша творчая дэлегацыя ўтэрмілася ў той ўвазе і любові, з якой ставяцца грузіны да беларускай культуры і нашага народа.

Гэтая КУЛЬТУРА (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЬЦІН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНІЦВІЧ, Яўген РАГІН; **аглядальнік рэдакцыі**: Дар'я АМЯЛІКОВІЧ, Іна НАРКЕВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Іванна СІВОХІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт**: Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КІЛІМАУ; **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОБАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЫНКА.

Сайт: www.kimpress.by. **Е-мэйл**: kultura@tut.by. **Адрас** рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чввёрты паверх. **Тэлефоны**: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. **Тэлефон-факс**: (017) 334 57 41. **Рэкламны адрас**: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.

Прыёмная: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чввёрты паверх. **Бухгалтэрыя**: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, понааску імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, імя і калі выданыя пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупкілі не рэдагуюцца і не вяртаюцца. Мержаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы.

© "Культура", 2018. Наклад 3 568. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дэманіленсці. Падпісана ў друку 07.09.2018 у 19.00. Замова 3264.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларусь" Дом друку".

ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Фотафакт

"Мастацкая літаратура як шлях адзін да аднаго"

Міжнародны круглы стол беларускіх і замежных літаратараў з такой назвай адбыўся падчас Дня беларускага пісьменства ў музеі Напалеона Орды ў вёсцы Варацвічы Іванаўскага раёна.

Абмеркаваць яго вынікі ў Мінску сустрэліся намеснік дырэктара Выдавецкага дома "Звязда", галоўны рэдактар часопіса "Нёман" Аляксей Чарота, дырэктар выдавецтва "Мастацкая літаратура" Аляксей Бадак, публіцыст з Кыргызстана Талантбек Джумбаеў, пісьменніца Юлія Алейчанка ды іншыя.

Фота Паліны КАСМАЧОвай

Post scriptum да свята слова

У мінулыя выхадныя ў Іванаве прайшоў XXV Дзень беларускага пісьменства. На свяце прысутнічалі афіцыйныя асобы — намеснік прэм'ер-міністра Ігар Петрышэнка, які зачытаў вітальнае слова ад Кіраўніка дзяржавы, міністр інфармацыі Аляксандр Карлюкевіч, першы намеснік міністра культуры Ірына Дрыга, кіраўніцтва вобласці і раёна. Горад узбагаціўся кніжнай крамай і помнікам у гонар беларускага слова. Пра тое, як праходзіла свята, даволі падрабязна расказалі СМІ краіны. Мы ж наўздагон Дню пісьменства прапапоўваем чытачам меркаванні яго неаб'якавых шматгадовых удзельніц.

Таловуш СТРУЖЭЦКІ, Беларускага фонда культуры:

— Іванаўшчыну я ведаю даўно. Параўноўваючы з іншымі раёнамі, магу сказаць, што тут сапраўды максімальна захаваны ранейшыя набыткі, якіх ня-

каб праз нейкі час усё ж гістарычную назву гораду вярнулі. Таму што "Янава" надае каларыт гэтаму рэгіёну.

Што ж тычыцца нашай канферэнцыі "Іванаўскія чытанні-2018", дык хачу падкрэсліць выключную

тым не раз гаварылі іншыя гасці. Многія выказвалі меркаванне, што кніжны кірмаш, а таксама прысвечаныя кнізе выставы і імпрэзы, былі аддалены ад галоўнай відовішчнай пляцоўкі. Хацелася б, каб усё знаходзілася разам.

Выдатна, што ў час свята ўручаешца Нацыянальная літаратурная прэмія. Аднак ці было гэтым разам дастаткова цікавых намінантаў? Магчыма, гэтую прэмію не трэба ўручаць кожны год? Мянэ, як і многіх іншых, здзівіла ўзнагароджанне аўтара твора, які прысвечаны далёка не самай актуальнай тэме.

Ці было на Дні беларускага пісьменства літаратурнае імя, якое б пры-

Адна з пляцовак свята.

мала. У 1980-я гады быў створаны ўнікальны Моталскі музей народнай творчасці. Я радуся, наколькі ён актуальна ўспрымаецца сёння, хаця экспазіцыя створана 30 гадоў таму. І не толькі захоўваецца, але і развіваецца. Я маю на ўвазе філіялы музея. Напрыклад, на другі дзень свята я з іншымі гасцямі наведаў "Дом траўніка". Туды сёння прывязджаюць не толькі звычайныя турысты, але і медыцынскія работнікі — каб даведацца, як у сучаснай медыцыне можна выкарыстоўваць народныя лекі.

Нельга не згадаць і комплекс Напалеона Орды. Гэта еўрапейскі музей, які будзе цікавы і звычайнаму наведвальніку, і абазнанаму турысту. Я ўпэўнены, што праз год-два завершыцца і аднаўленне сядзібы Напалеона Орды.

У прамовах навукоўцаў і літаратараў на свяце пастаянна гучала "Янава, Янава..." І было б лагічна,

важнасць актыўнага ўдзелу ў ёй Нацыянальнай акадэміі навук і таго доўгэтэрмінавага праекта, які цяпер рэалізуецца Цэнтрам даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры: "Рэгіён на культурнай карце Беларусі". Падчас канферэнцыі выступілі 16 выбітных навукоўцаў, якія свае даследаванні прысвяцілі Янаўскаму краю. Міркую, падзея мела надзвычай важнае значэнне для мясцовых краязнаўцаў, настаўнікаў, школьнікаў, бо многім яшчэ шырэй раскрылі вочы на адметнасці іх малой радзімы.

Дзень беларускага пісьменства — ужо сталы нацыянальны праект, які даўно зацвердзіў сваё права на існаванне і абавязкова павінен заставацца ў будучым. Але па ягоным змесце, усё ж, наважна выказаць шэраг рэкамендацый. Лічу, што ва ўсіх мерапрыемствах Дня беларускага пісьменства галоўнай павінна быць кніга. Аб гэ-

цягнула на сябе ўвагу ўсёй краіны? Разумею, што пытанне рытарычнае. Мы атрымалі адзінага пакуль лаўрэата Нобелеўскай прэміі і наўрад ці ў бліжэйшым дзесяцігоддзі атрымаем наступнага. Але гэтага чалавека ў Іванаве не было. Хаця ўпэўнены, што такое імя прыцягнула б шмат людзей і падмацавала б прэстыж свята. Ужо не кажу пра фармальны бок яго правядзення: назвы, шыльды на рускай мове, хаця ўсе рыхтаваліся да Дня менавіта беларускага пісьменства.

Свята выявіла асабіста для мяне шэраг праблем, наўпрост да яго недатычальных. Мы сустрэліся з рознымі людзьмі, у тым ліку з бібліятэчнымі работнікамі. Увясце: абласныя інстанцыі накіроўваюць дырэктывынае ўказанне мясцовым органам улады аб спісанні кніг. Сфармулявана яно іначай: раёну даводзіцца аб'ёмы назапашвання макулатуры. А дзе тую паперу-макулатуру знойдзеш? Канешне

Зірнуць у Бясконцаць

ж, у бібліятэках, якім таксама даводзіцца аб'ёмы збору макулатуры. Далей усё залежыць ад загалдыка, які мусяць выконваць дырэктывынае даручэнне. Калі чалавеку усё адно, дык ён спіша любячою кнігі, асабліва тыя, якія ў горшым стане знаходзяцца — звычайна найбольш запатрабаваныя. Прычым частка з іх з розных прычын, можа, болей і не будзе перавадавацца. Такім чынам мы рызыкуем згубіць цэлы пласт культуры.

Дзмітрый ЯЦКЕВІЧ, дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры:

— Безумоўна, успевае, што свята жыве 25 гадоў. У мясцінах, дзе яно праходзіць, пра яго доўга памятаюць. Гэта свята чакаюць. Добра, што яно набывае новыя фарматы, кірункі; што людзі ў невялікіх гарадах і вёсках, дзе таксама адбываюцца мерапрыемствы, чуюць роднае слова, бачыць шмат цікавых асобаў, якія без такой наго-

пра канкрэтныя мерапрыемствы і месцы іх правядзення, пра людзей, якія будуць у іх удзельнічаць. Праз гэта шэраг вартых увагі грамады выстаў і імпрэз прайшлі бадай без гледзячы альбо пры іх мізэрнай колькасці. Да прыкладу, выстава нашага музея мела наведвальнікаў значна менш, чым магла б, калі б арганізатары свята пільна прапрацавалі з мэтай аўдыторый.

Паколькі мы маем вялікі досвед правядзення перасоўных выстаў — у тым ліку і прымеркаваных да Дня ведаў — для нас не было праблемай праехаць па дзвюх-трох школах Іванаўскага раёна, правесці там імпрэзы. Большы быў эфект і грамадскі рэзананс, чым ад тых недзе 20 наведвальнікаў, што завіталі на выставу ў першы дзень. Фактычна ад нашых невялікіх вылікаў не было аддачы.

Лічу, што калі-нікалі мае сэнс скарыстоўваць адміністрацыйныя рэсурсы, каб грамада мела ад культурных

Іван Міско працуе над партрэтам Алега Навіцкага.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

У Майстэрні-музеі Івана Міско ёсць фатаграфія, на якой — Пётр Клімук, Уладзімір Кавалёнак і Алес Навіцкі. Гэта сямейныя мэтра і ў творчасці, і ў жыцці. Іван Якімавіч кажа, што пры сустрэчы заўсёды адчувае іх энергію і бадзёры настрой. І для яго гэта — заўсёдная крыніца натхнення.

Яркі, аптымістычны, самабытны! Касміст па духу, рэаліст у мастацтве, энтузіяст у жыцці. Менавіта так можна

ахарактарызаваць асобу Івана Міско. З ім гэтага майстра звязана цэлая эпоха ў развіцці манументальнай і станковай партрэтнай скульптуры ў беларускім выяўленчым мастацтве. Сярод мадэляў творцы — грамадскія дзеячы, навукоўцы, пісьменнікі, кампазітары. Аднак лейтматывам усёй творчасці Івана Міско заўсёды з'яўлялася касманаўтыка і яе героі.

Упершыню да гэтай тэматыкі скульптар звярнуўся яшчэ напрыканцы 1950-х, падчас вучобы ў Мінскім мастацкім вучы-

лішчы. Вера ў бязмежныя магчымасці чалавека, яго невычэрпную ўнутраную моц — гэта і жыццёвае кредо беларускага майстра, і асабістая якасць ягоных скульптурных герояў.

З цягам часу маштаб дзейнасці Івана Міско набыў папраўдзе міжнародны фармат. Пры падтрымцы саветскай праграмы “Інтэркосмас”, якая дазваляла касманаўтам удзельнічаць у навуковых даследаваннях, скульптар пачаў актыўна працаваць як з беларусамі, так і з замежнікамі. У яго творчай спадчыне — партрэ-

ты заваўнікаў космасу з Расіі, Польшчы, Англіі, Францыі, Германіі, Індыі, Афганістана. Разцу скульптара належыць і ўсталяванне ў нашай краіне помнікі Пятру Клімuku, Уладзіміру Кавалёнку, Міраславу Гермашэўскаму.

— У мяне няма ўлюбёных касманаўтаў. Я люблю ўсіх! — кажа Іван Якімавіч. — Бачу ў іх дабрыню, прыгажосць, розум. Камунікую з імі — і стаўлюся духоўна багачей. Зараджаюся энергіяй.

Выступаючы прадаўжальнікам класічных традыцый, творца надае асаблівую ўвагу псіхалагічнай напуюненасці мадэлі. Ён перакананы, што пры працы з натурай вялікае значэнне мае не толькі знешняе падабенства або целасклад, але і характар. Укараненне ва ўнутраны свет чалавека, яго думкі, пачуцці павінна быць у прыярытэце для кожнага мастака.

А ў далейшых планах Івана Міско — стварэнне помніка вынаходніку прататыпа шматступеннай ракеты Казіміру Семановічу. Менавіта з яго вярта браць адлік беларускіх скарачальнікаў космасу.

Ксенія СЯЛІЦКАЯ-ТКАЧОВА,
мастацтвазнаўца
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Аўтары памятнага знака “Янава слова” скульптар Алес Шаціла і архітэктар Ганна Багаткіна.

ды наўрад ці туды выправіліся б. Гэта магчымасць для шматлікіх мясцовых калектываў мастацкай самадзейнасці, народных майстроў-раемснікаў паказаць шырокай грамадзе, на што яны здольныя.

Многія спецыялісты адзначылі, што не толькі наша культура, але і навука на гэтым свяце годна прысутнічала. Я маю на ўвазе круглы стол і дыскусію па-за ягонымі межамі. Пры гэтым, трэба браць да ўвагі, што час ідзе, свет змяняецца, а значыць, пэўныя чыннікі свята за 25 год вычарпалі свой патэнцыял і патрабуюць замяны ці мадэрнізацыі. Лічу, надыйшла пара штосці змяніць у самой рэжысурсы. Сёе-тое ўжо робіцца, з'яўляюцца новыя лакальныя пляцоўкі, імпрэзы па розных густы і запатрабаванні.

Але мушу адзначыць, што бракавала інфармацыйнасці. Не хапала шырока даступных звестак

акцыяў большыя плён. Летась у Полацку, дзе гэты рэсурс разумна зацэплены, у нас за гадзіну праходзіла мінімум тры экскурсіі па выставе. Проста ва! За шэсць гадзін — не менш за 18 экскурсій. Гэта калі не лічыць “неарганізаваных” наведвальнікаў. Мяркую, гэтым разам можна было б больш эфектыўна зацэплены іх і якасць пляцоўкі — у Дастоеве і Варацэвічах.

Так атрымліваецца, што найбольш насычаны культурнымі мерапрыемствамі другі дзень свята, калі аўдыторыя, што называецца, увайшла ў тэму. Гэтую акалічнасць варта браць да ўвагі арганізатарам пры распрацоўцы рэжысуры Дзён пачынення. І яшчэ трэба на такіх святах выразна вызначыцца з прыярытэтамі. Культура не павінна растварацца ў гандлі.

Занатаваў
Пётра ВАСІЛЕЎСКИ
Фота аўтара
К

Космас праз призму Беларусі

Міжнародны кангрэс Асацыяцыі ўдзельнікаў касмічных палётаў упершыню пройдзе ў Беларусі з 9 да 15 верасня. Касманаўты і астранаўты з 19 розных краін пазнаёмяцца не толькі з беларускім унёскам у касмічную галіну, але і з нашай культурай і гісторыяй.

Іна НАРКЕВІЧ

Агулам міжнародны форум прыме больш за 200 удзельнікаў, якія працуюць у розных галінах касмічнай навукі. Афішыйная цырымонія адкрыцця адбудзецца ў панядзелак у Нацыянальным выставачным цэнтры “БелЭкспа”. Праграма працоўных дзён кангрэса прадугледжвае тэхнічныя сесіі, на якіх удзельнікі абмяркуюць найноўшыя дасягненні ў даследаванні космасу. А скласці ўнёсак у развіццё культуры Беларусі ў астра-наўты прымуць удзел у закладцы Алеі касманаўтаў.

Культурная частка прадугледжвае знаёмства ўдзельнікаў кангрэса з усімі славацямі беларускай сталіцы падчас спецыяльнай экскурсіі. У Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі адкрыецца выстава касмічных дасягненняў. Запланавана і наведванне Вялікага тэатра Беларусі. У праграме вечара — два аднаактавыя балеты: “Пятрушка” Ігара Стравінскага і “Шахеразада” Мікалая Рымскага-Корсакава. У Цэнтральным батанічным садзе касманаўты і астранаўты прымуць удзел у закладцы Алеі касманаўтаў.

Нявіжкі замкі. Падчас кангрэса запланаваны і пазедзі на малую радзіму трох беларускіх касманаўтаў, якія пабывалі ў космасе. Як вядома, Пётр Клімук нарадзіўся ў вёсцы Камароўка Брэсцкай вобласці, Уладзімір Кавалёнак — у вёсцы Белае Крупскага раёна і Алес Навіцкі — у гарадку Чэрвень Мінскай вобласці. У родных для касманаўтаў мясцінах адбудуцца святочныя мерапрыемствы.

Вялікую ўвагу ўдзельнікі кангрэса нададуць папулярнаму касмічным дасягненняў, асабліва сярод моладзі. Пройдзе Дзень супольнасці, падчас якога касманаўты і астранаўты наведуюць беларускія школы і ўніверсітэты, паразмаўляюць з вучнямі, студэнтамі і малалетні спецыялістамі. Адна з такіх сустрэч адбудзецца і ў сталічным Планетарыі, адзіным у Беларусі, які за больш як 50 гадоў свай працы заахоўваў да вывучэння космасу не адно пакаленне мінчан. Дзя-

цей і касманаўтаў запросяць разам паглядзець паўнакупальны фільм і абмеркаваць цікавыя для ўсіх пытанні.

— Важна, што касманаўты з розных краін, меркаванне якіх вельмі аўтарытэтнае ў свеце, убачыць нашу краіну, пазнаёмяцца з яе касмічнымі дасягненнямі, а таксама з нашай багатай гісторыяй і культурай, — адзначыў кіраўнік апарата Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, намеснік кіраўніка Нацыянальнага агенства па касмічных даследаваннях Пётр Віцязь. — Беларусь уваходзіць у склад Камітэта ААН па выкарыстанні касмічнай прасторы ў мірных мэтах, у нас ёсць свой спадарожнік дыстанцыйнага заздзіравання Зямлі, а таксама спадарожнік сувязі “Белінтэрсат-1”. Але, думаю, гэта — яшчэ толькі пачатак. Наша даўняя мара — падрыхтаваць касманаўтаў, якія б прадстаўлялі Беларусь.

К

Калонка рэдактара

Не інквізіцыя, а суд Лінча

Перш-наперш, варта ўсвядоміць, што адбылося. Беларуская праваслаўная царква, пазіцыя якой вельмі хутка стала вядомай грамадскасці дзякуючы яе прэс-сакратару айцу Сяргею Лепіну, НЕ ІНІЦЫЯВАЛА адмены і, тым больш, забароны спектакля “Саламея”. Яна паставілася да яго цалкам нейтральна — як тое, пэўна, і мае быць. Адное што, прагучала заўвага адносна даты прэм’еры. Яна — мяркуючы па ўсім, чыста выпадкова — амаль супала са святам Адноўлення Яна Хрысціцеля. І гэтую заўвагу (зробленую, адначасна, зусім не ўльтыматывым тонам), напэўна, можна прызнаць правамернай.

Ілья СВІРЫН

Дэтанатарам канфлікту паслужыў ліст шэрагу прыватных асоб, змешчаны на сайце луганскага літаратурна-гістарычнага клуба “Русичь”. Асобаў, якія не паўнамоцныя прадстаўляць нікога, апрача саміх сябе. Аднак дадзена “група таварышаў” выступае ад імя ўсёй грамадскасці — прынамсі, хрысціянскай. Асабіста мне як увацаркоўленаму хрысціянню гэта вельмі прыкра: я пад такім не падпісваюся.

Натуральна, пасля інцыдэнту з “Саламеяй” інтэрнэт вокалменна ўзарваўся. На адрас Праваслаўнай царквы і рэлігіі наогул палілася мора абвінавачванняў. Часцяком праводзяцца паралелі з інквізіцыяй. Лічу, гэта проста не тактоўна — у дачыненні да апошняй. Я мяркуючы многія гісторыкі, інквізіцыя была надзвычай прагрэсіўнай з’явай — зразумела, для сваёй эпохі, калі пытанне, ці трэба змагацца з чарадзеяствам, здавалася рытарычным. Інквізіцыя стала альтэрнатывай зусім не вальндумству, а суду Лінча — метаду, вельмі на той час распаўсюджанаму.

Інквізіцыя — гэта гульня па юрыдычных правілах, прычым ці не самых на той час дасканалых: допыт, датклівы разбор матываў, зацяжны працэс і часцяком апраўдальны прысуды... А суд Лінча — гэта калі “група таварышаў”, кіруючыся сваімі густамі і перакананнямі, знаходзіць сабе “вядзьмарку” і тут жа прыводзіць вырак у выкананне.

Інквізіцыя — гэта калі па тым ці іншым пытанні непрадзятка выказваюцца кампетэнтныя спецыялісты, абавязкова выслухоўваючы пры гэтым усе бакі. А суд Лінча — гэта галечка канне раз’юшанага натоўпу, у якім патапаюць якія-кольвечы аргументы.

Спектакля ніхто з абвінавачваюца, зразумела, не бачыў. А тое, што аўтарска інтэрпрэтацыя пастаноўшчыка можа кардынальна перайначваць адпачаты драматычны матэрыял, аўтары ліста, напэўна, проста не разумеюць. Таму да пазіцыі рэжысёра (а яна агучвалася ў СМІ задаюга да прэм’еры) асабліва і не пры-

слухоўваліся. Хаця, мяркуючы па тых акцэнтах, якія расставіў Панджэвідзэ, вінаваціць яго пастаноўку ў антыхрысціянскасці ніяк не выпадае.

Гэты выпадак тым болей адметны, калі ўлічыць, што аб’ектам атакі ці не ўпершыню стаў класічны твор. Зразумела, праз коску з “Саламеяй” можна паставіць і многія іншыя не адпаведныя дагматыцы творы — ад “Боскай камедыі” да “Майстра і Маргарыты”.

Між тым, амбіцыі ў “група таварышаў” нежартоўныя. Ахарактарызаваўшы дзяржаўна-падрадчыку пастаноўкі сусветна вядомай оперы як “очердное кощунство под эгидой Министерства культуры Республики Беларусь”, у сваім лісце яны дамагаюцца — ні многа ні мала — “внести коррективы в идеологию государства и деятельности Министерства культуры по недопущению и впрямь постановок подобных “шедевров”, несущих угрозу духовной безопасности Беларуси и единства нации”.

Мне цікава: як яны сабе ўяўляюць менавіта апошняе? У наш унікальны век у адным часе і ў адной прасторы суіснуюць прадстаўнікі самых розных, часам дыаметральна супрацьлеглых светапоглядаў (канфесійная разнастайнасць ВКЛ цяпер падаецца нейкім вельмі ўжо “лайтовым” варыянтам плюралінасці). Гэтыя людзі жывуць па суседстве ў сваіх шматпаварожках, ходзяць у тая самыя крамы, разам трасуцца ў транспарце, едуць на адны і тая самыя месцы працы. І тут няма нічога страшнага. Сама па сабе такая сітуацыя грамадскай спакойнае парусае.

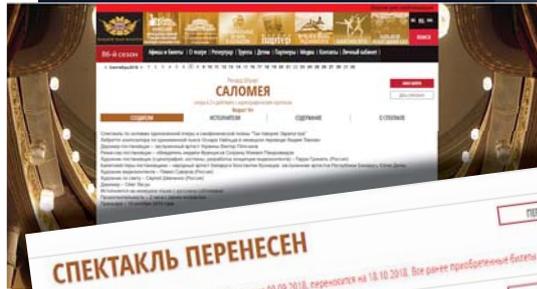
Але калі нейкая частка супольнасці пачынае рашуча цягнуць на сябе коўдру, навязваючы іншым уласныя ўяўленні пра жыццё, гэта немінуча прыводзіць... зусім не да еднасці.

Да меркавання “інквізіцыі” (калі б яна ў тым ці іншым фармаце ў нас існавала), думаю, варта было б прынамсі прыслухацца — хаця б як да паўнамоцнага рэпрэзентанта і сапраўды значнай часткі грамадства. Вядома, з улікам таго, у якім размаітым соцьюме мы цяпер жывём.

А вось суд Лінча — гэта адназначны атавізм.

Прапроку зноў адсеклі галаву?

Гісторыя паўтараецца: у оперна-балетнай прэм’еры ўбачылі абразу пачуццяў вернікаў. Таму нягледзячы на рашэнні дзвюх камісій, якія бачылі рэпетыцыйны варыянт і не заўважылі нічога ганебнага ці недавольнага, прэм’ера “Саламея” у нашым Вялікім тэатры была перанесена.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Падобныя прэцэдэнты ўжо ўзніклі. І ідуць па нарастаючай. Заклікі забараніць пастаноўку оперы “Тангейзер” Рыхарда Вагнера ў Новасібірску прагучалі пасля прэм’еры — на якой большасць пратэстоўцаў наўрад ці была. Выступленні супраць кінастужкі “Матільда” ўзніклі да пачатку яе выхаду ў кінапракат. Ліст супраць “Саламея”, падпісаны 120 вернікамі, увогуле занасаваны на дэталёвым вывучэнні “ў электронных энцыклапедыях і іншых крыніцах інфармацыі сутнасці скандалаў вакол оперы “Саламея” ў канцы XIX — пачатку XX стагоддзя”. Падкрэсла: на вывучэнні не гатовага спектакля, дзе могуць быць перастаўлены акцэнтны ў параўнанні з творам. Нават не партытуры, якая можа прыныпова адрознівацца ад літаратурнай крыніцы, а тых спрэчак-плэтак, што ўзніклі больш за сто гадоў таму.

Калі прыняць такі шлях, лагічна было б забараніць астатнія творы, прэм’еры якіх супра-

ваджаліся любым падзелам гледачоў на “за” і “супраць”. У гэтую катэгорыю трапяць не толькі “Травіята” Вердзі (герані — прастытутка!) ці “Кармэн” Бізэ, таксама асвітаная публікай, але і амаль усе рускія оперы, “прасоўванне” якіх не прыходзіла гладка. Ды і ўвогуле ўсе творы Вердзі і Вагнера, бо колішнія грамадства было падзелена на перыметры прыхільнікаў кожнага.

А ці ж можна насалоджвацца музыкай Чайкоўскага, ведаючы асаблівасці яго прыватнага жыцця? Лепей завесці крымінальную справу на кожнага, хто хоць раз вымаўляў гэтае “пачварнае” імя і тым больш далучаўся да яго творчасці. Як можна дапусціць, каб міжнародны конкурс у Маскве і вядучы музычны навукальны ўстанова насілі яго імя? Гэта ж разбэшчванне моладзі!

Дадам, што беларуская “Саламея” адразу была задумана з балетным пралягам на музыку таго ж Рыхарда Штрауса — “Так гаварыў Заратустра”. У выніку мелася атрымацца штосьці накітал “жыцця і смерці” Яна Прадвесніка і адначасова роздому пра вечныя каштоўнасці — якім, на жаль, таксама раз-пораз адсякаюць галаву. Ці ж гэта не актуальна?

А размова пра мастацкія прачытанні біблейскай гісторыі (у тым жа жывапісе: колькі мастакоў — столькі і варыянтаў), тым больш ажыццёўленая напярэдадні Усцячэння галавы Прапрока паводле праваслаўнага календара, магла б падштурхнуць да вывучэння ўласна царкоўных крыніц і прывесці некага ў храм.

На прэм’еру былі запрошаны вядучыя замежныя крытыкі. Іх цікавасць узмянялася яшчэ і тым, што сярод нядаўніх пастацовак “Саламея” — праца культуры італьянскага рэжысёра Рамэа Кастэлучы (адзі з яго ранейшых драматычных спектакляў мінчукі маглі бачыць на форуме TEART) у рамках сёлета Летняга Зальцбургскага фестывалю. Увогуле, выкананне найскладаных партытур Рыхарда Штрауса, а тым больш дзвюх запар, адразу выводзіць наш тэатр (а з ім і ўсю краіну!) на самую высокую прыступку ў свеце — па ўзроўні развіцця прафесійнай музычнай культуры. Гэта куды круцей за “Еўрабачанне”!

Цікава, калі трэба ўлічваць абражаныя пачуцці вернікаў, дык чаму не ўлічваць такія ж абражаныя пачуцці іншых — тых, хто планавалі паказаць і тых, хто імкнуўся паглядзець прэм’еру? У тым ліку, і прыехаўшы на яе з замежа.

На маю думку

Як не страціць 200 гадоў

Алесь СУША,
намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

У Рыа-дэ-Жанейра згарэў Нацыянальны музей Бразіліі! Гэта найстарэйшая навуковая ўстанова краіны. Пажарныя змагаліся з агнём, які бушаваў у будынку, дзе сабраныя больш за 20 мільёнаў звышкаштоўных экспанатаў.

Сёлета будынку музея, які калісьці служыў рэзідэнцыяй партугальскай каралеўскай сям’і, споўнілася 200 гадоў. Прэзідэнт Бразіліі Мішэль Тэмэр напісаў у “Твіттары”, што гэта сумны дзень для ўсіх

бразільцаў. “Каштоўнасць нашай гісторыі немагчыма ацаніць шкадай, нанесенай будынку, — дадаў прэзідэнт. — Страчаны 200 гадоў працы, даследаванняў і ведаў”.

Здаецца, для нас гэта таксама нагода задумацца. Часам даводзіцца бачыць палабжлівае стаўленне супрацоўнікаў устаноў культуры да супрацьпажарных мерапрыемстваў. Маўляў, мы ж інтэлігенцыя, рамантыкі, навукоўцы... І не дурныя нам галаву сваімі супрацьгазамі ды сістэмамі апавяшчэння. Нашто нам ведаць этналогію тушэння пажара, вывучаць планы эвакуацыі і гэтак далей.

Варта памятаць: мы ж не толькі за сябе адказваем! І не толькі перад сабою!

Пры ўсёй старажытнасці нашай сталіцы, рэальных сведчанняў яе даўніны — тых, якія можна памацаць рукамі — на жаль, захавалася вобмаль. І таму напярэдадні свята горада Мінска вельмі хацелася б убачыць на яго вуліцах доўгачаканыя згадкі пра іх мінуўшчыну — можа, у выглядзе інфармацыйных стэндаў з апісаннем гісторыі той ці іншай мясціны, а можа — вынаходлівых інсталяцый у гарадскім асяродку.

Балазе, не так даўно творчыя саюзы дызайнераў і архітэктараў разам з маладзёжным аб'яднаннем “Гісторыка” правялі конкурс па стварэнні такіх праектаў “Рэтрапанарама — Мінск”. З членамі яго журы — даследчыкам гісторыі горада Вадзімам ЗЕЛЯНКОВЫМ і архітэктарам Галінай ЛЕВІНАЙ — мы гутарылі пра магчымы шляхі прэзентацыі гістарычнай памяці ў публічнай прасторы Мінска.

пункце горада. А вось праекты ў расійскай жа Самары ці ў алжарскім Батумі з Грузіі паводле задумкі трэба ўсталяваць дакладна ў тым месцы, з якога калісьці рабіўся здымак.

Яшчэ больш складаныя варункі прадугледжвае праект, рэалізаваны ў аўстрыйскай кірмашовай камуне Пятронэль-Царнунтум. Гледзку неабходна паспрабаваць сумясціць накрэсленыя на шклянках стэндыя кантуры колішняй трыумфальнай аркі Хайдэнтэр з цяперашнямі яе руінамі. Самы ж працаёмны і, напэўна, незвычай-

там была іншая кандытарская — Роберта Шэнінга, пра якую згадваў бацька паэта Максіма Багдановіча — Адам — ён там працаваў у юнацтве. Тут жа была і крама паэта мінскай рэкламы Юсіфа Натуса. А трохі на права — дом Поляка, у якога свая цікавая гісторыя... Пра ўсё гэта я магу распавядаць гадзінамі і запэўніваю, што слухачам будзе цікава. Але ж не кожны ходзіць па горадзе з экскурсаводам.

Нехта мог бы тут запярэчыць, што і цяперашні будынак “Цэнтральнага” — вартая адметнасць. Ды і на-

кога буйнога горада, як Мінск, пералудзіць часта маецца на ўвазе яго гістарычны цэнтр або даўнія прадмесці — якія насамрэч ужо таксама месцяцца ў цэнтральнай частцы горада. Пра сучасныя ж спалныя раёны ўсе забываюцца. Падобны падыход уласцівы і арганізатарам праекта “Рэтрапанарама — Мінск”. Чым можа быць апраўдана такая гіпербалізаваная цэнтралізацыя культуры памяці, зразумець можна не заўжды. Але ў выпадку з конкурсам “Рэтрапанара-

Сіцклева, але пабавіліся непажаданна сучучка. Тэмы для расповеду ёсць, а вось візуальнай інфармацыя... Уявіць, як што выглядала стагоддзе таму, дапаможа хіба машына часу.

Падобную занепакоенасць захаваннем памяці пра гісторыю мінскіх мікра-раёнаў выказвае і спадарыня Левіна. На ейную думку, мы самі стварам для сябе гэтыя пункты, да якіх цягнемся і вакол якіх выбудуем сваю ўласную гісторыю. Часта гэта — знакавыя аб'екты, цэнтральныя вуліцы і плошчы. А ў ценю могуць застацца не менш цікавыя мясціны.

— І засяроджваць на іх увагу, безумоўна, трэба, — лічыць Галіна Левіна. — Я мяркую, гэта паспрыяе таму, каб людзі, якія ў далейшым будуць прымаць рашэнні, разумелі важнасць для горада захавання яго гісторыі. Каб не было ўжо нейкіх неграўманых ралыкальных крокаў. Гісторыю трэба захоўваць і вуліцы Мінска могуць стаць архівам для яе захавання.

Конкурс быў адкрытым, і кожны ахвотны мог узяць у ім удзел. Аднак, як ні дзіўна, заявак пададзена не так шмат.

— Мы чакалі, што будзе значна больш, — кажа Галіна Левіна. — Аднак вынікі, тым не менш, можна адзначыць станоўча.

Па выніках конкурсу першае месца заняў праект Змітра Бубноўскага “Фотаміраж”: празрыстыя шклянныя пласціны, усталяваныя на гэтай аллелгасці адна ад адной. Быццам тэатральныя дэкарацыі, яны ствараюць эфект трохмернасці. Канструкцыя нагадвае фотакану, у якой выявы падаючы аб'екты і дзякуючы эфекту, што ўнікае праз розную ступень празрыстасці пласцін.

Зразумела, конкурс праводзіўся зусім не дзеля конкурсу. Яго арганізатары ад пачатку прадугледжвалі усталяванне праекта-пераможца на мінскіх вуліцах. Аднак пакуль яшчэ пра гэта гаварыць рана. Як патлумачыла ініцыятарка праекта “Рэтрапанарама — Мінск” выканаўчая дырэктарка МГА “Гісторыка” Ташыяна Пятрова, на дадзены момант арганізатары яшчэ знаходзяцца на этапе апрацоўкі вынікавага матэрыялу і канчатковага вызначэння меркаваных месцаў размяшчэння рэтрапанарама. Іх ужо — больш за трыццаць, але, на думку спадарыні Ташыяна, варты карэктна аформіць усе дакументы перад тым, як перадаваць іх у Мінгарвыканкам.

Усё ж такі шкада, што сваё чарговае свята наш горад спаткаў без гэтых гістарычных арт-інсталяцый. Але хочацца верыць: да Еўрапейскіх гульні, якія пройдуць надзею пад прыватнае будаўніцтва. А раён Ангарскай хачелі ў свой час назваць

“Машына часу” на мінскіх вуліцах

Генадзь ВОХІН

ШПАЦЫР ПА ВУЛІЦАХ, ЯКІХ НЯМА

Разам з Вадзімам Зелянковым мы рушылі па сталічным праспекце. Ці не кожны каменчык мне тут знаёмы. Але дзякуючы расповедам гісторыка даўно вядомыя мясціны раптам паўстаюць у зусім інакшым абліччы. Ён нават распрацаваў асобны маршрут па буйной вуліцы Юр'еўскай. Ведаеце такую? Ды наўрад ці! Ад гэтай вуліцы на сёння засталася бадай адна толькі назва. Што там казаць, горад прайшоў праз жахі войнаў ды гістарычныя пературбацыі.

— Сваю экскурсію падчас апошняга Фэсту экскурсаводаў я так і назваў: “Шпацыр па вуліцах, якіх няма”, — распавядае спадар Вадзім. — З двух дзясяткаў дамоў, пра якія я згадваў, захаваліся толькі адзін.

Дый на ўсім цэнтральным праспекце ашалепа хіба некалькі памятак дарэваліцыйнай даўніны. Напрыклад, фантан “Хлопчык з ледзедам” у Аляксандраўскім скверы альбо суседні з ім Купалаўскі тэатр — які, да ўсяго, ужо шмат разоў перабудоўваўся.

Спіс таго, што не захавалася ў цэнтры Мінска — куды даўжэйшы. Гэта такія выключна значнасці здабыткі, як кляштары дамініканцаў і бенедыктынак, касцёл святаго Тамаша Аквінскага, Чыгуначная Казанская царква, Халодная синагога на Нямізе, званіца Зуэўскага калегіума...

Будзьма рэалістамі: аднавіць іх у рэальнасці наўрад ці ўжо ўдасца. Але спадчына працягвае жыць на старых паштоўках, у фотальбомах, нават у віртуальнай прасторы. Усе гэтыя матэрыялы можна выкарыстаць для стварэння ў гарадской прасторы інфармацыйных стэндаў або інсталяцый — непасрэдна на тых месцах, дзе раней знаходзіліся страчаныя аб'екты. Падобныя праекты існуюць у мностве гарадоў па ўсім свеце. І запрабавана іх сярод турыстаў больш, чым проста вялікая.

Зрэшты, на думку спадара Зелянкова, яны былі б важ-

Праект-пераможца “Фотаміраж”.

Старыя краявіды Мінска.

нымі не толькі для гасцей, але і для саміх мінчукоў — для людзей, якія цікавіліся гісторыяй горада і хацелі б занурывацца ў нябачную воку яе глыбіню, пабачыць і параўнаць горад цяперашні і ранейшы.

СУМЯШЧЭННЕ ПЕРСПЕКТЫЎ

Ва ўмовах конкурсу пазначана, што ў ролі рэтрапанарама могуць выступаць самыя розныя аб'екты — стэнды, тумбы, аб'ёмныя канструкцыі, лайтбоксы і нават скульптуры з выявамі страчаных помнікаў архітэктуры. Галоўнае, каб яны маглі даць мінаку ўяўленне пра тое, як выглядаў Мінск у мінулым. Яшчэ адна ўмова — каб гістарычныя панарамы арганічна ўлісваліся ў гарадскі асяродак і прыцягвалі ўвагу гараджан і турыстаў.

У якасці ўзораў былі прапанаваныя некалькі ўжо рэалізаваных праектаў па-за межамі Беларусі — як з розных краін, так і з рознымі падыходамі да вырашэння пастаўленых задач. Так, стэнды са старымі краявідамі вуліц расійскага Чылібінска, у прыніцы, могуць быць размешчаны ў любым

ны ўзор сярод прапанаваных канкурсантаў — гэта, відавочна, польскія праекты па стварэнні мадэляў староўкі Любліна і Варшавы.

Ва ўзглядзе на гэта была свабода выбару канцэпцыі. Агульнае патрабаванне — размяшчэнне інсталяцый у цэнтральных раёнах Мінска, прывабных для турыстаў. Нават былі прапанаваны канкрэтныя пункты на карце горада. Сярод іх — рог сучасных праспекта Незалежнасці і вуліцы Янкі Купалы, дзе калісьці была рэальная вузельца, раён плошчы Свабоды, дзе раней стаялі гмахі Дамініканскага кляштару і касцёла Святога Тамаша Аквінскага, пляцоўка перад Ратушай з відам на кафедральны сабор Найсвяцейшай Панны Марыі, выхад з Аляксандраўскага сквера.

— Што мы бачым з гэтага пункта спазору? — пытае мяне Вадзім Зелянкоў, калі мы там апынаемся. — Найперш — будынак 1950-х гадоў, у якім размешчаны вядомы ўсім універсам “Цэнтралны”. Але ж калісьці тут месціўся гатэль “Парыж”. А на рагу гэтых вуліц была кандытарская Францішка Вянгрышкага, дзе мінчукі ласаваліся слодкамі. А да гэтага

огул — у Горадзе-Сонны, як з лёгкай рукі мастака Артура Клінава называюць сталіцу і самі мінчукі, і шматлікія турысты, чым чужа можна паглядзець — і перадусім, вядома, шыючыя ампліны ансамбль. Аднак, як сьвярджае Галіна Левіна, абмяжоўвацца гэтым не выпадае.

— На мой погляд як жыхаркі Мінска, важна прагартваць кнігу гісторыі горада цалкам. Калі ты знаходзіся на месцы таго ж касцёла Тамаша Аквінскага, які быў дзіямагантам цэнтра, ты павінен гэта адчуць. І параўнаць, як яно было і як стала. Да ўсяго, безліч магчымасцяў для папулярызацыі мінуўшчыны даюць нам новыя тэхналогіі. Дастаець свой смартфон, знаходзіш на панараме адпаведны код — і неўзабаве трапіш на сайт па гісторыі Мінска. У гэтым нават ёсць гэтыя цікавыя парадоксы, калі ты распавядаеш пра мінулае, выкарыстоўваючы тэхналогіі сучаснасці.

НЕ ЗАБЫЦЬ ПРА “СПАЛЬНІКІ”

Калі гаворка ідзе пра гістарычную спадчыну та-

Адбіткі зменлівага духу

У Нацыянальным мастацкім музеі праходзіць выстава Аляксандра КАНАВАЛАВА, прымержаваная да яго 70-годдзя. Называецца яна па інтэлігентнаму сціпла: “Маргіналіі, або нататкі на палях”. Што выглядае сімптаматычным. Мастак нібы наўмысна абірае сферу бытавання недзе наўзбоч ад тлумных магістралей, утульней за ўсё пачуваючыся ва ўласнай майстэрні на цій жа ўскраіне Полацка. І там з дапамогай пэндзля ўвасабляе амаль няўлоўныя “адлюстраванні зменлівага духу”, як напісала пра творчасць жывапісца яго жонка і палачніца, мастацтвазнаўца Ларыса Лысенка.

Ілья СВІРЫН

— Як асоба вы сфарміравалася ў глыбока савецкія часы і ўдалечыні ад буйных гарадоў. Што на вас паўплывала?

— У юнацтве я рэгулярна купляў у полацкім шапіку часопіс “Юность”. Гэты былі гады адлігі: Вознясенскі, Еўтушэнка... Там друкавалі і рэпрадукцыі імпрэсіяністаў, часам нават Пікаса. Для мяне стала зразумела, што ёсць нейкія іншыя, нязвыклія культурныя вымярэнні. Потым не раз ездзіў у Ленінград, Маскву, хадзіў там па музеях.

— А ці было ў Полацку пажыццёва для такога мастацтва асяроддзе?

— Прафесійных мастакоў тады ў нашым горадзе, можна сказаць, не было. Затое была пара-тройка сяброў, і мы хадзілі па полацкіх вуліцах як сапраўдныя стылісты. Адпаведна, я меў з кім падзяліцца думкамі. І гэтая атмасфера натхняла, каб самому пачаць нешта рабіць. Паспрабаваў усё — ад фота да мадэлявання. Доўга вагаўся паміж пазыяй і жывапісам. Потым падумаў: ну які з мяне пазы? І паступіў у Віцебск на небезьвестамо “худграф”.

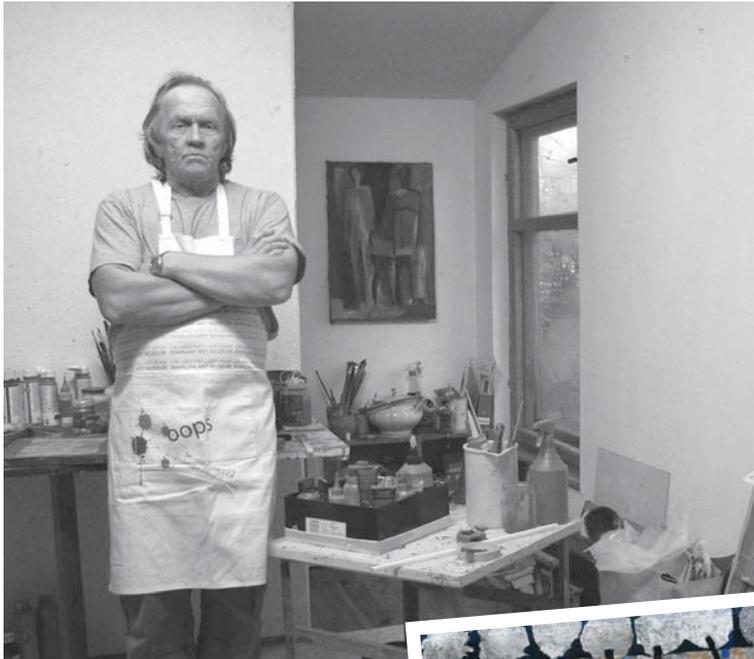
— Ці трэба для абстрактна-якіх класічных адукацыя: усё гэтыя кампазіцыі і настаноўкі?

— Не так даўно мне рабілі аперашыю на вачах. Няўжо б я даверыў гэта каму заўгодна — проста добраму хлопцу? Зразумела, медыцына патрабуе адмысловых навыкаў, досведу і, канешне, алкаказнасі. А што, мастацтва хіба не? Таму адукацыя ў кожным разе патрэбная. Зрэшты, тым, хто не вучыўся, ім нават лягчэй — яны проста не ўсведамляюць мяжы паміж добрым і дрэнным ды могуць рабіць усё, што хочуць. Мне, які пэўнымі ўяўленнямі абцяжараны, часам даводзіцца сабе ўскладняць жыццё.

— А як жа “геніяльныя дылетанты”?

— Так, уключаю днімі “Еўраньос” — а там рэпартаж з выставы мастачкі, якая яшчэ тры гады таму працавала афіцыйна. Паказваюць влізныя халасціны, мне яны падабаюцца. Нават незразумела, навошта яны ўкладваюцца, што яны нядаўна працавала афіцыйна. Дзеля прыцягнення ўвагі?

Канешне, бываюць выключэнні з правілаў, калі

нехта “выстрэльвае” і без адукацыі. Але такіх — адзінкі. Да ўсяго, калі чалавек у плане мастацтва пісьменны, ён больш гатовы да пераменаў. Вось сёння ты абстрактны мастак, а што будзе, калі заўтра табе гэта надакучыць?

— Тым не меней, ад таго, чаму вас вучылі — рэалістычнага жывапісу — вы неўзабаве адмовіліся. Чаму?

— Сыходзячы са сваіх асабістых упдаванняў. Мiane не задалавальна доўгае карпенне над карцінай. Прывабіла сплантаннасць, імпульсіўнасць творчага працэсу. Гэта цяпер у мяне ўжо пачуцці прытуліліся — ці то дасведчанасць, ці то ўзрост. Але раней, калі я браў пэндзаль у рукі, адчуваў проста неверагоднае ўнутранае трымценне — ледзь не на фізічным узроўні! У жыцці ты нешта бачыш, ператраўляеш унутры сябе, назапашваеш у свядомасці... І ўрэшце яно выплывае на палатно. Гэты працэс зацягвае — нават болей за самі выставы. Для мяне галоўнае — пісаць, а не паказваць.

— Зрэшты, сёння і абстрактны жывапіс многія лічаць нейкім атавізмам. Як і жывапіс наогул...

— Не, я ў гэта не веру! А што тады не атавізм? Актуальнае мастацтва? Думаю, тут вельмі шмат звязана на маркетынгу: трэба паўсячасна ствараць нейкі шум, каб

пераканаць усіх, што сапраўднае мастацтва павінна быць менавіта такім. Але як прайдзе ажыятаж, адусяго гэтага “актуальнага” застаецца толькі самае вартае і важнае. А пена змываецца. Тое самае, дарчы, і з абстракцыяністамі ўжо адбылося. Іх жа жак колькі паназ’яўлялася з пачаткам перабудовы! Адна толькі маскоўская студыя налічвала чалавек сто, а мо і двэсце.

абстрактны твор ад звычайнай мазі?

— А на ваш погляд?

— Думаю, усё выключна суб’ектыўна.

— Я магу з гэтым пагадзіцца. Але больш выразна такая суб’ектыўнасць праявіцца, калі глядач адукаваны і падрыхтаваны, калі ён навуачна адчуваць гэтае мастацтва.

— Наколькі вам удала-ся суміячаць такі палыход да

атрымання заказаў акурат сталі распыпацца. Давялося думаць, як выжываць далей. Я прапанаваў стварыць свайго кшталту кааператыў, які б выконваў аздабленчыя і дызайнерскія заказы. І тут дырэктар завода будаўнічых матэрыялаў кажа: у нас ёсць прыбудова да жыллага дома на ўскраіне горада, магу вам аддаць пад асветніцкую дзейнасць цэлы па-

3 серыі “Прадмесце”.

верх, метраў пад 300. Мы зладзілі там дзясяткі са два выставы, а таксама розныя імпрэзы. Народу нямала збіралася. Тады ж арганізавалі і вялікі дэсант беларускага мастацтва ў Маскву, у Цэнтральны дом мастака. Напачатку перабудовы мы былі саманазейныя і спадзяваліся, што нашыя шчырыя творчыя папункны спазнаюць камерцыйны поспех. Ды, на жаль...

— Многія вашы калегі ўрэшце перабралі з Полацка ў Мінск. Але вы — вы засталіся...

— Я таксама падумаў пра тое, каб з’ехаць, але зразумеў, што патрачу вельмі шмат часу на ўладкаванне, пошукі майстэрні, працаваць недзе будзе патрэбна. А ўсё гэта адрывае ад творчасці. Да таго ж, я сустрэўся з Ларысай. Мы робім усё так, нібы гэта наша агульнае. Ладзім у Полацку выставы вартых мастакоў, з якімі цікава потым пасуоўнічаць. Каб Ларысы не было, я б тут завуў ад нудоты! А калі ўдох — жыць можна.

мастацтва з патрэбай існаваць у саомыме?

— У савецкія часы я працаваў на мастацкім камбінаце, рабіў нейкія стэнды. Сталіся проста фізічна, потым становіцца перад майбэртам, а ўнутры ў цябе — пустэча. Бо энергія патрачана на нейкае глупства. Да ўсяго, мастацкія рады, прыніжэнне, ты прыносіш эскіз, цябе пачынаюць ушчываць, камусці цябе трэба пасунуць. Урэшце, я прыйшоў да высновы, што мне трэба займацца адным жывапісам.

— Вы сталі ля вытокаў адной з першых беларускіх галерэй — “Рыса”. Чым было абумоўлена яе з’яўленне?

— Неабходнасцю. У 1987 годзе ў Полацку ўтварылася невялікая групка мастакоў-аднадумцаў: светлай памяці Сяргею Цімохаў, Ларыса Лысенка, Ігар Каткоў, я... А ў гэты час звыклія схемы

— Ці лёгка беларускаму мастаку знайсці за мяжой галерыстаў і пакупнікоў?

— Калі хочаш, то ўсё знойдзеш. І ўсё атрымаецца. А пад ляжачы камень, самі ведаеце... Мне шчасна было складанай: у той час інтэрнэту яшчэ, лічы, не было. Але ўдалася. Я неж добра паказваў са сваімі творами ў Берліне, і пасля гэтага пайшлі прапановы. Знайшоўся чалавек, які ўздымаў зрабіць выставу ў Кёльне, потым — у Люксембургу. Потым і продажы нейкі час ішлі нядрэнна. Я нават да гэтага асабліва і не імкнуўся, так яно само склалася. Скажам, была ў мяне выстава, знаецца, у Бельгіі. І вось, чалавек ехаў на машыне міма, убачыў у вітрыне галерэю мае работы, спыніўся, увайшоў, паглядзеў, выказаў захапленне, паікавіўся коштам... Скажаў, што трэба зняць грошы ў банку. Я, вядома, быў пэўны, што ніколі яго ўжо не убачу. Але ж не — вярнуўся і купіў!

— Арт-рынак называе гледачу свае крытэрыі, сваё бацанне мастацтва, сваю опытку...

— Ды яшчэ як! З іншага боку, хай мне пакажуць беларускіх мастакоў, якія паспяхова на арт-рынку існуюць. Звычайна — хіба выпадковыя продажы і праца на заказ. Усе

ахвотна гавораць пра творчую свабоду. Але як толькі на далаглядзе з’яўляецца замова, чалавек тут жа забывае пра ўсё і кідаецца яе рабіць.

— А вы няўжо адмаўляецеся ад замоваў?

— Бывала, мяне просяць: ты зрабі што хочаш, а я ў цябе гэта куплю. І нейкую талі адчуваеш залежнасць, як бышам бы іншым становіцца. Больш асяржожным. Узнікае адказнасць перад гледачом, якую я трываць не магу. Мне хочацца быць мастаком для сябе. І ў гэтым ёсць шчырасць.

— А шчырасць у мастацтве — гэта як? Асабліва, калі ў творы няма артыкуляваных сэнсаў.

— Казач пра кагосці мне складана, лепей казаць пра сябе. Не магу сцвярджаць, што ў мяне атрымаўся быць шчырым на ўсё 100 працэнтаў. Гэта неж якіх вельмі неабясняча. Я туго небажыць нават цяпер адчуваю, падчас нашай гутаркі. Таму і вы не нарта сур’ёзна стаўцеся да ўсяго, што я вам тут нагаварыў.

У беларускай фатаграфіі XX стагоддзя ўжо склаўся свой пантэон аўтараў. І імя Віктара БУТРЫ — адно з тых, якое знаходзіцца ў ім па праве. Гэта аўтар, здымкі якога б'юць наводмаш. Па прафесіі ўрач, ды яшчэ і з даволі нечаканай спецыялізацыяй — паталагічна анатомія, Віктар Аляксандравіч прыйшоў у фатаграфію ў 1960-я. Здымаў усё жыццё — у Рызе, у Віцебску, у Мінску, у Маскве, куды толькі ні трапляў. І стаўся майстрам з характэрным “вострым” почыркам, сённяшняй калекцыяй якога складае больш за сотню здымкаў.

Занатавала
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Уладальнік мноства дыпломнаў і адзнак, у тым ліку і фатаграфічнага “Оскара” ад Месца фатаграфіі ў Мінску — “За ўнёсак у развіццё беларускай фатаграфіі”, Віктар Аляксандравіч не вельмі любіць увагу прэсы. І тым больш каштоўна, што фатаграф пагадзіўся распавесці “К” пра сваю творчую кухню — не толькі пра тытулавана “хіты”, але яшчэ і пра здымкі, якія рэдка паказваліся на выставах і друкаваліся ў СМІ.

— Пачну з відэаочына для журналіста пытаньня: як здарылася, што вы сталі паталаганатамам?

— Я сам не думаю, што так абудзецца. Тады я ўжо выпускаўся ў Віцебскім медыцынскім інстытуце. І да таго часу ў мяне назапасілася расчараванне ў арганізацыю працы ўрача-хірурга, акушэра-гінеколага ды іншых, ды падыходах да лячэння. Нават думаю па заканчэнні інстытута займыся чым-небудзь іншым. Але пад час размеркавання стаць паталаганатамам мне прапанаваў улюблёнец студэнтаў Канстанцін Канстанцінавіч Іваноў, бліскучы практык і абаяльны педагог на кафедры патанатоміі. Я пагадзіўся — і такім чынам патрапіў у гэтую сферу.

— Цікава, адкуль у вас з’явілася расчараванне ў лячэбным працэсе?

— Яно наступіла не адразу. Увогуле, я вырас у Латвіі. Захапіўся ў свой час разам з фатаграфіяй і радыё-электронікай яшчэ і спортам. У мяне былі траўмы, я часта трапіў да медыкаў. І яны лячылі мяне па-рознаму. Але аднойчы лёс звёў мяне з урачом усходняй медыцыны Аляксандрам Іванавічам Івачкім. У 1960-я ён быў, здаецца, адзіным у Рызе, хто меў прыватную практыку па гэтым відзе дзейнасці. Пазнаёміўшыся з ім, я і пераканаўся, што медыцына — гэта менаві-

Віктар Бутра:

“Фатаграфія — гэта эмацыяны ўсплёск”

та мастацтва не перашкаджаць прыродзе. А не той падыход, які ўласцівы на захадзе, і які мы таксама практыкуем: з’еў таблетку — і нібыта вылечыўся. Гэты майстар паказаў мне іншае стаўленне да чалавечага цела — як, у тым ліку, да ўнікальнага сасуда духу, магчымасці якога мы самі забываем.

А пасля пераводу ў Віцебск ад некаторых выкладчыкаў я пачуў папрокі ў буржуазна-ідэалістычных поглядах.

— І тым не менш, менавіта ваш досвед медыка дазволіў вам зрабіць вядомыя сёння фатаграфіі. Возьмем тую ж “Нахтненне дантыста”. Як вам удалося так блізка “падысці” да стоматалага?

Партрэт Алы Трубкай. 1966 год. Друкеўца ўпершыню.

— Мяркую, што гэта не зусім досвед медыка. Я проста апынаўся ў такіх сітуацыях і разам са мной быў фотаапарат. Напрыклад, у выпадку з “Нахтненнем дантыста” літаральна за колькі хвілін да адлюстравання на здымку моманту я сядзеў на месцы гэтага пацыента! А потым уваходзіць хлопца і вельмі просіцца: маўляў, не магу трываць. Доктар — як памятаю, звалі яго Уладзімір Васілюк — запытаўся ў мяне: “Можаш пачакаць хвілінку?” Я пагадзіўся. І пачаў гутарыць з маладой доктаркай, якая працавала на суседнім рабочым месцы. Вырасіў яе сфатаграфаваш, і тут пачуў стогн. Абарочваюся і бачу такую карціну: засяроджаны, сканцэнтраваны на сваёй справе дантыст і маладыя рабочыя, які пакутуе ад болю. Я не ўтрымаўся і зрабіў два кадры. Многія сёння ведаюць гэты фотаздымак

1966 года, а я вось адшукаў і партрэт Алы Трубкай — той доктаркі, якая была ў гэты момант побач. Гэта, так бы мовіць, поўная карціна таго, што адбывалася.

— Здымак неверагодны. Вы адразу праславіліся?

— Ну што вы! Я ўвогуле трымаўся трошкі сам па сабе. Што ў той час здымалі ў фотаклубах? У асноўным коцікаў, кветачкі, захад сонца... Мне ўсё гэта было нецікава. Прыгожа, а што далей? Калі я жыў у Віцебску, памятаю, мы з Віктарам Ганчарнікам прыйшлі са сваімі здымкамі на пасяджэнне мясцовых фотаматараў. Прышлі, паслухалі — і сышлі. Зусім не ўлісаліся.

— А ў Мінску як вас прынялі?

Знакамітая праца Віктара Бутры “Нахтненне дантыста”. 1966 год.

цікавыя адзін аднаму. Але, памятаю, першы год не быў сябрам клуба. Ужо потым закруціліся нашы стасункі і творчае супрацоўніцтва.

— Віктар Аляксандравіч, вольнае спалучэнне працы паталагічна анатомія і фатаграфія... Першае ўплывала на другое?

— Укладна: увогуле, я ставіў дыягназы жывым і мёртвым на працягу 49 гадоў. Апошнія дваццаць дзесяць з іх займаўся дыягнастыкай біяпсінага і аперацыйнага матэрыяла ў анкалогіі. Вядома, што з такой адказнасцю пра многае даводзілася забыць. Але фатаграфія для мяне ў пэўныя моманты становілася аддушнай і своеасаблівым працягам пошуку. Ды, прызнацца, і да патанатоміі ў мяне была прага заўважаць незвычайныя дробязі: пад нагамі, уверсе, унізе...

— І што вы шукалі?

— Не ведаю. Напэўна, нешта новае — тое, што адрозніваецца ад назапашаных табою ведаў, тое, з чым раней не сутыкаўся. У медыцыне шукаеш тое, што не ўкладваецца ў паняцце нормы, і потым імкнёшся патлумачыць, чаму гэта стала такім. А ў фатаграфіі гэта хутчэй можна апісаць такімі словамі: калі заўважаеш тое, што не бачылі іншыя.

— У вас ёсць фотаздымак “Неспрыяльны сыход”, дзе ў пустой зале медыцынскага амфітэатра ляжыць мёртвая дзяўчынка. Фатаграфія неверагоднай сілы ўздзеяння. Гэта сапраўды тое, што мы рэдка бачым...

— Я памятаю да гэтай пары свой стан, калі я рабіў той здымак. Мяне ўсёго трэсла! Мы з групай урачоў скончылі працу і пайшлі дадому. Я ўжо амаль клаўся

спаць у інтэрнаце, але раптам падумаў пра гэту дзяўчынку: яна ж і дасюль там ляжыць... І мне нават прымроўся гэты кадр. Варнуўся. Усё было так, як я меркаваў. Я быў цалкам адзін у гэтай зале. І гэтая дзяўчынка... Мароз па скуры. Але я зрабіў фотаздымак, бо разумеў: гэты кадр не зробіць нішто, апроч мяне. Нават не думаючы пра тое, што фатаграфія калісьці будзе паказаная.

— Колькі гадоў яна ў вас праляжала?

— 32 гады. Праўда, з рук “Неспрыяльны сыход” фатаграфам паказвалі. Але паўнаватрасная экспазіцыя для шырокай публікі, у якую быў уключаны арыгінальны адбітак, адбылася толькі ў 2004 годзе.

Дарэчы, вяртаючыся да вашага пытання пра “Нахтненне дантыста”. Гэты здымак таксама патрапіў да публікі не адразу: ён праляжаў дзесяць гадоў. Ні на адну выставу на пачатку яго не хацелі браць. Толькі калі адправіў у Адэсу на Міжклубную выставу “Юмарына” і ён атрымаў трэцяе месца, усё закруцілася. А так — сыпаліся адно абвінавачванні ў дыскрэдытацыі савецкай медыцыны. Ды нават часопіс “Советское фото” ў 1980-я не здолеў апублікаваць фатаграфію, хоць яна вельмі падалася супрацоўнікам рэдакцыі.

— Наколькі для вас гэта распаўсюджаная практыка — здымаць у стол?

— Па шчырасці, у мяне і да гэтай пары захаваліся здымкі, якія я нікому не паказваў. Можна быць, калі-небудзь дойдзе рукі, а іх перагляджу — і тады рашуся.

— Гэта таксама фатаграфія, спалучэння з прафесіяй паталаганатама?

— Так. Але іх няшмат — дзесяць-дзесяць, не болей. І я рабіў іх не для кагосьці, а ў першую чаргу — для сябе. Але пакуль не хачу іх бачыць у надрукаваным выглядзе.

— Цікава, што вамі рухае, калі вы робіце фотаздымак?

— Часта я не ведаю, што прымушае мяне зрабіць здымак. Але самыя моцныя фатаграфіі нараджаліся менавіта ў такім стане.

— Талі што для вас фатаграфія?

—Магчыма, эмацыяны ўсплёск на змены ў атачэнні. Усё залежыць ад твайго ўнутранага стану: тэсоўска бачыш — і не можаш гэта прапусціць, хочаш зафіксаваць, схпіць. І калі атрымалася — потым ужо падзяліцца, правярць, ці зловіць тваё адлчванне іншыя людзі. І калі супадае, значыць фатаграфія ўдалася.

— А што вы як фатаграф ніколі сабе не дазваляеце?

— Мне ні ў якім разе не хацелася б, каб мая фатаграфія камусьці нанесла шкоду. Хоць пры маіх сюжэтах — гэта даволі складаная задача.

“Вясна пад шпілем”. 1977 год. Друкеўца ўпершыню. Фота з асабістага архіва Віктара Бутры.

Ну і якой бяды, што за акном восень, а прачынацца даводзіцца ў не надта аптымістычных прыцемках? Для мяне асабіста цяжка чакаць чарговага лета — адзін з абавязковых жыццёвых сэнсаў. А лістапад і снежныя завеі толькі дадаюць гэтак чаканню ўрачыстай асэнсаванасці. І ўвогуле, восеньскі сплін — добрая ўмова творчага працэсу ды крыніца вельмі дзейснага натхнення. І сённяшня чытацкія лісты — яскравы таму доказ.

Яўген РАГІН

Восеньская ода бульбе

Случай дзіцячай мастацкай школы.

Дырэктар **Смаргонскага** раённага цэнтру культуры Галіна Крамянок напісала пра шэраг брэндавых акцый: “У **Войстамскім сельскім клубе** *свята кветак называлася “Таямніца прыгажосці”*. Цікава, што букеты складаліся не толькі з кветак, але і з гародніны ды садавіны. А **Залесе** стала месцам правядзення канцэртнай праграмы на заяўках *вясцоўцаў*. У **вёсцы Казярнікі** *свята араізавалі работнікі Жодзішкаўскага дома культуры*. Мерапрыемства на традыцыі прызначалася не то-

камі кантрабандыстаў. А яшчэ прэзентаваліся нашчэпальныя кухні, дзейнічалі майстар-класы традыцыйных танцаў, мастакі пісалі партрэты ахвотных, выступалі артысты. Пра ўсё гэта паведміла ўдзельніца фесту Лізавета Таўгеня.

Дырэктар **Клімавішкага** раённага краязнаўчага музея Дар’я Эверс распавяла пра тое, што ў **Шыманавіцкім сельскім** доме культуры адраджаюць народны абрад хрышчэння дзіцяці. Рэканструкцыя дзей і песень адбываецца па ўспамінах старажылаў — у прыватнасці, са

У апошні дзень жніўня сёлётына культурная сталіца **Наваполацк** урачыста завяршыла летні марафон імпрэзаў. Прычым апошнія яго акорды, як паведамляе мясцовы аддзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі, прагрымелі не абы-як. На галоўнай плошчы горада прайшоў рок-канцэрт “Наваполацк — горад без наркатыкаў”. Выступілі вядучыя гурты горада Detroit Hills, Among Gods, Weesp і многія іншыя рок-калектывы. Аматыры больш традыцыйнага мастацтва сустрэліся з Ансамблем пагранічнай службы Рэспублікі Беларусь. Восеньскі цыкл культурных падзей абяцае быць не менш захапляльным.

З улюбёнай многімі парой года ўрачыста развіталіся і ў дзіцячым парку **Дзяржынска**, дзе прайшло сямейнае свята “Мелодыі сыходу лета”. У ім бралі ўдзел творчыя калектывы Дзяржынскага гарадскога дома культуры.

Што прымусіла выкладчыка прафесійна-тэхнічнага каледжа з **Відзю (Браслаўскі раён)** Леаніда Дзікіярова ўзяцца за здымкі мастацкіх фільмаў? Напэўна, жаданне адлюстравць не толькі праблемы сучаснай вёскі, але і паказаць самабытнасць характараў яе насельнікаў. “К” пісала калісьці, што першай карцінай рэжысёра-аматара стала меладрама “Ты мне хто?”, якая закралана тэму трамалзянскага шлюбу ў малалічным асяродку (сцэнарый докшыцкага драматурга Фёдара Палачаніна). А днямі ў Відзюўскім ДК адбылася прэм’ера камедыі Дзікіярова “Лявоніха”. Стужка — праліўную жонку, якая не хоча несці адказнасць за дзяцей і дабрабыт уласнай сям’і. Яе гаспадарка сыраў пэўт з вёскі Жукоўшчына (Шаркаўшчынскі раён) Язэп Квач, які стаў і аўтарам сцэнарыя. Галоўную ролю выканала Та-

мара Літвіновіч з Алашак (таксама Шаркаўшчына). Мантажам займаўся відэаўчанін Раман Стома.

У Леаніда ёсць сапраўдны дар уцягваць ва ўласны творчы вір ці не ўсё наваколле. І сам ён з поспехам выконваў функцыі не толькі рэжысёра, але акцёра і апэратара. Па словах Леаніда Дзікіярова, “Лявоніха” атрымала добрую агляду глядачоў. Можна шмат разважаць пра перавагі і недахопы інсцігнага мастацтва беларусаў з раёнаў (да гэтага жанру, перакананы, належыць і кінатворчасць Леаніда), але адно застаецца для мяне неаспрочным: такія рэчы прывабліваюць не эпігонствам, а бязмежнай шчырасцю, якая сагрэе вас гэтымі восеньскімі вечарамі.

Літаратар Анатоль Дзенісеўка з **Іванава** згадвае 25-ты па ліку Дзень беларускага пісьменства і спыняецца найперш на сардэчнасці ды гасціннасці шараговых жыхароў гэтага палескага горада. Яны, маўляў, і начны прытулак гасцям прапаноўвалі, і

- 1 На здымках:
- 2 Бераставіцкі бульба-фэст.
- 3 Падчас бібліяфэсту ў Масто.
- 4 І зноў пра бульбу...
- 5 Але ўжо на Дзятлаўшчыне.
- 6 Госці ў Ганцавіцкім РДР.
- 7 Дзень ведаў у Карэлічах.

шчодры кулінарны пачастунак для іх рыхтавалі. Верасень — гэта яшчэ і пачатак навучальнага года. На **Карэліччыне** ў Дзень ведаў адбылося свята “Насустрэч школьным адкрыццям”. Былі ўзнагароджаны самыя актыўныя удзельнікі акцыі “Лета і кнігі” Вераніка Міхайлоўская, Уладзіслава Клікоцкая, Дар’я Лейка і Мілана Маклюк. А выхаванцы мясцовай дзіцячай школы мастацтваў прадэманстравалі сваё шматжанравое майстэрства.

А ў **Ганцавічах** раённым доме рамёстваў падрхтывалі для вучняў сяродняй школы № 1 адукацыйна-забаўляльную праграму “Мне выпала часце тут нарадзіцца”. Дзеці па-

лькі дарослым, але і дзецям. “Ураджайныя вясоркі” ладзіліся ў **аэрагарадку Крэва**.”

Тэму працягваюць работнікі культуры **Малой Бераставы**. Паколькі мясцовае сельгаспрадпрыемства славіцца элітнымі гатункамі бульбы, адпаведны фэст тут ладзіць сам Бог загадаў. І гэта ода не толькі бульбе, але і людзям, якія яе вырошчваюць.

Бульбачка-беларусачка ўшаноўваецца і на **Дзятлаўшчыне**. Адпаведна свята ладзіцца ў аэрагарадку **Хвінявічы** ў рамках раённага праекта “Дбайныя людзей славім — весела час бабіць”. Сюжэтна-гульнёвую праграму “Як мы бульбачку капалі” прапанаваў народны тэатр-студыя гульні “Прымакі”. Раённая бібліятэка арганізавала выставу часопісаў з рэцэптамі страў з бульбы.

У трэці раз “**Ракаўскі фэст**” (**Міншчына**) сабраў прадстаўнікоў розных культур. Музычныя і харэаграфічныя калектывы, выканаваны з Польшчы, Літвы і Беларусі паказалі сваё майстэрства. Можна было паўдзельнічаць у квэсце паводле кнігі Сяргея Пясецкага “Каханак Вялікай Мядзведзіцы”, што перадае атмасферу мястэчка 1930-х гадоў. І прайсці таямнымі снеж-

слоў 75-гадовай Марыі Цыкуновой. Да прыкладу, пры першым купанні дзіцяці бабка кідае ў валу хлеб, соль, збожжа і срэбраную манетку. І ўсё для таго, каб рос дзіцянак здаровым і заможным. Рэканструкцыя першага купання і хрышчэння была прадэманстравана жыхарам аэрагарадка.

Нізка інфармацыйнага бібліятэчнага клопату. **Мастоўская** райбібліятэка правяла бібліяфэст “Мая Радзіма — мой горад Масто”. Мне спадабалася акцыя “Вершы ў падарунак”, калі бібліятэкары ў футболках з лагатыпам “Я люблю чытаць!” дарылі гасцям свята паштоўкі з вершамі мясцовых паэтаў пра Масто. Пра гэта напісала метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Мастоўскага** раённай бібліятэкі Вольга Коршун.

Падчас вясновага пасяджэння жаночага клуба “Профі — заўжды!” **Ваўкавыскай** раённай бібліятэкі ято сябры наведлі Траецкі касцёл у мястэчку **Рось**, дзе скэндз Чэслаў Паўлюкевіч правёў экскурсію, а таксама — Роскі цэнтр народных рамёстваў і музей побыту. Пабывалі надручнікі і ў аэрагарадку **Воўпа**, дзе зацікавілі школьным музеем і касцёлам Святога Яна Хрысціцеля.

Чаго толькі ў Губічах няма з агменяў прыгожага: і Дом культуры, і бібліятэка, і Дом рамёстваў! Для аграгарадка з паўтысячным насельніцтвам — «поўны кампрэс», як скажаў бы адзін з герояў савецкага кінабавіка «Шосты». Есць тут нават уласны Філіп Кіркораў! Зрэшты, «раскатваць» Губічы будзем мы па парадку.

Алег КЛИМАЎ, Мінск — аграгарадок Губічы
Буда-Кашалёўскага раёна — Мінск / Фота аўтара

З МАРАЙ ПРА «ПЕСНЯРОЎ»

Дырэктара Дома культуры Алега Сомова мясцовыя жыхары называюць не іначай, як «сваім» Кіркоравым. Маўляў, яго голас ну вельмі ўжо падобны на кіркораўскі. Зрэшты, хай вакал параўноўваюць спецыялісты, але тое, што губіцкі «Філіп» перасягнуў візаві па колькасці дзяцей — факт неаспрочны. Іх у Алега Сямёнавіча — чашчэра!

Ну, а яшчэ адно яго «дзіця» — уласна ўстанова, якую ён узначальвае ўжо шосты год, прыйшоўшы на гэтую пасадку з пасадкі металыста тутэйшага Дома рамёстваў. Адукацыя «культурнай» не мае (гл. мой папярэдні матэрыял у гэтай рубрыцы). Але ці такая ўжо рубрыка? Але ці такая ўжо гэта бяда? Галоўнае, каб чалавек быў добры, праўда? І іншыятыя, вядома, таксама, чаго ў нашага героя не адняць. Ды і спывае ён з пяці гадоў, не раз беручы за гэта прызы разнастайных фестываляў.

— Хай бы мяне лепей з Мулявіным блыталі, чым з Кіркоравым, — смеяцца спадар Сомаў. — Ну, можа, нейкія інтанацыі ў нас з Філіпам Бядросавічам і падобныя. А так я ж народнік па спевах, а не эстраднік. Прызнаюся, што здавён ужо мару паказацца ансамбл «Песняры». Калі б падшоў — не задумваўся пагадзіцца б увайсці ў яго склад! А з жонкай і сынамі дамовіўся б.

Але пакуль гэтага не здарылася, спусцімся на зямлю буда-кашалёўскую. Як свярдае Алег Сямёнавіч, не ў шкоду астатняй клубнай працы, шмат увагі ён надае менавіта спеўным аб'яднанням — дзіцячаму і даросламу, а таксама народнаму вакальнаму ансамблю «Губічанка» (адзіны фальклорны калектыў у гэтым раёне, які носіць такое высокае званне). Дзейнічаюць у ДК і два драмгурткі — дарослы і дзіцячы. У парадку рэчыва ўстанова — гульніявыя праграмы для дзяцей (асабліва, калі іх трэба заняць у дні школьных канікул) і дыскатэкі. Артысты радуюць сваім мастацтвам не толькі аднавяскоўцаў, але выяжджаюць на «гастролі» і ў бліжэйшыя вёскі, якія ляжаць у «зоне алказасці» мясцовага сельсавета — такіх набіраецца з дзясятка.

— Ездзілі б, можа быць, і часцей, — кажа дырэктар, — але ёсць праблемы з касцюмамі, гукавым і святлавым абсталяваннем — яны маюць патрэбу ў абнаўленні. Хочацца, вядома, большага фінансавання. А тое ў нас нават фарбу няма на што купіць, каб прывесці да ладу падлогу ў зале. Хочацца, каб інтэрнэт нам правялі. Але мы яшчэ нармальна жывём: я вось быў тут у адным месцы... Ды і не гэта галоўнае! Галоўнае — адраджаць беларускія нацыянальныя традыцыі, чым мы і займаемся. Каб моладзь гэтым адраджэннем захаплялася, — вось на што скіраваны нашы намаганні! На маю думку, вельмі доўга ў нашай краіне гэтая справа была ў стадыі «разгойдвання». Сёння ж рух актыўна ідзе, шырыцца — на ўсіх узроўнях. І наш Дом культуры, я лічу, павінен быць яго авангардзе.

“Поле цудаў” і яго ягадкі

тар, — але ёсць праблемы з касцюмамі, гукавым і святлавым абсталяваннем — яны маюць патрэбу ў абнаўленні. Хочацца, вядома, большага фінансавання. А тое ў нас нават фарбу няма на што купіць, каб прывесці да ладу падлогу ў зале. Хочацца, каб інтэрнэт нам правялі. Але мы яшчэ нармальна жывём: я вось быў тут у адным месцы... Ды і не гэта галоўнае! Галоўнае — адраджаць беларускія нацыянальныя традыцыі, чым мы і займаемся. Каб моладзь гэтым адраджэннем захаплялася, — вось на што скіраваны нашы намаганні! На маю думку, вельмі доўга ў нашай краіне гэтая справа была ў стадыі «разгойдвання». Сёння ж рух актыўна ідзе, шырыцца — на ўсіх узроўнях. І наш Дом культуры, я лічу, павінен быць яго авангардзе.

“ЦЫРУЛЬНІК” У САЛОМКАПЛЯЦЕННІ

Вольга Сафронава вывучылася на цырульніка, працавала выхавальцай у садку, але ўжо больш за восем гадоў шчыруе ў Доме рамёстваў — спачатку як метадыст, а апошнія тры гады як кіраўнік.

— Гэта маё прызвание — нешта рабіць рукамі, — кажа яна. — Але не стрыгчы, як я аднойчы зразумела, а, напрыклад, плесці з салома. Мяне з дзіцінства да нечага творчага вабіла: я рабіла аплікацыі, малявала.

Асноўны профіль установы — якрэз саломкапляценне. Вольга Валер’еўна згадвае, што гэтае рамяство мае на Гомельшчыне глыбокія карані, адсюль і асабліва да яго ўвага. (Прытым, што з зыходнага матэрыяла сёлета былі цяжасці — саломка папрэла). Рэшта ўвагі дасталася ткацтва, вышыўчы і вязанню — прычым тут ім захапляюцца і хлопчыкі! Усяго ж гурткі наведваюць 27 чалавек — амаль палова вучняў школы. Прадукцыя Дома не залежваецца ў яго сценах: яе можна набыць на выставах-продажах, якія праходзяць па раёне.

— А яшчэ мару, каб нашы вырабы бралі на рэалі-

“Малы і Карлсан” ля Дома культуры.

Кацярына Сяміход: “Назваціце... героя кнігі!”

Дом рамёстваў...

...і яго гаспадыня Вольга Сафронава.

Надзея “Цяпціха” Церашкова: “Культура ў Губічах працуе!”

завію гомельскія спецыялізаваныя крамы, мінскі аэрапорт, — дзеліцца задумамі дырэктар. — Бо нам кажуць: калі хочаце, каб ваш Дом рамёстваў жыў, думайце аб тым, каб як мага больш зарабляць.

ПРЫЗВЫЧАЕНАСЦЬ ДА БЕЛАРУСКАЙ

Аб гэтай установе мы пісалі 8 гадоў таму.

— І што з таго часу змянілася? — пытаюся я бібліятэкара Кацярыну Сяміход.

— Спадзявалася, што фонд наш будзе паўняцца лепш, але... — удыхае яна. — Няважнае папаўненне, мякка скажу. Асабліва перажываю за дзіцячую літаратуру. Хлопцы ж розныя бываюць, па-рознаму абыходзіцца з кнігай. Хтосьці акуратны, а іншы і запэкаць можа, старонку парваць. Таму такія выданні патрабуюць досыць частай змены.

У зону абслугоўвання бібліятэкі гэтакаса ўваходзіць 10 населеных пунктаў. У два з іх перыядычна навіжае бібліотека з Буда-Кашалёва, у іншыя рознымі спосабамі дабраецца сама Кацярына Пятроўна або прасіць сацыяльных работнікаў, якія курсуюць па тым жа маршруце, перадаць туды літаратуру.

— 3 гадамі ўсё менш і менш становіцца старажылаў, якім у такіх вёсках можна было б даставіць кнігу або часопіс, — зноў удыхае мая суразмоўца. — Але тыя, хто яшчэ мацуецца, вельмі чакаюць “пасылкі”, чакаюць проста размовы з тым, хто іх прынясе.

А для дзяцей, што прыходзяць у губіцкую бібліятэку, спадарыня Сяміход яшчэ 25 гадоў таму прыдумала такую “забаву”, як у тэлеперадачы “Поле цудаў”. У пакоі ўстаноўлена кола, хлапчкі і дзяўчынкі па чарзе раскручваюць яго і адказваюць на пытанні, якія ім выпалі. Таму, у каго ўзнікаюць цяжкасці, на дапамогу прыходзіць кнігі, раскладзеныя тут жа — на іх старонках і можна знайсці алгадку.

Пры бібліятэцкіх дзейнічае аматарскае аб'яднанне “Юны краязнаўца”. І дзецішкі далёка хадзіць у сваё пошукае не трэба: дастаткова звярнуцца па ўспаміны да родных, і вось ужо новыя гісторыі ўпісаны ў летапіс Губічаў.

Цікаўлюся ў Кацярыны Пятроўны, наколькі вялікая цяга ў жыхароў аграгарадка да беларускамоўнай кнігі.

— Я вам такую гісторыю раскажу, — распачынае яна ў адказ. — У мяне была пастаянная чытачка родам з Растоўскай воласці, якая на рускай мове ўсё ў бібліятэцы перачытала. Я парала ўзяць ёй што-небудзь на беларускай. Яна спачатку засумнявалася. Але ўзяла. Потым тэлефануе, пыта-

ещэ, што азначае такое слова — не можа яна яго ў слоўніку знайсці. Так яна і ўцягнулася, палюбіла нашу мову. Дарчы, зноў-такі пра дзіцячую літаратуру — паболей бы яе выдавалася па беларуску!

ЦЯПЦІХА І ЯЕ МАСТАЦТВА

Рукатэльніцу Надзею Церашкову ў аграгарадку клічуць Цяпціхай — мянушка гэтая пайшла ад яе мужа, які часам прыгаворваў “цяп-цяп”. Стаж жанчыны ўключае ў сябе, напрыклад, 17 гадоў працы слесарам-газавіком — яна развозіла і ўсталёўвала балоны, і 11 — бібліятэкарам. Пайшоўшы ў 2000 годзе на пенсію, Надзея Лукінічна пачала асвойваць прафесію вышывальшчыцы. І сёння з плёнам яе працы можна сустрэцца і ў Доме культуры, і ў Доме рамёстваў, дзе пастаянна праходзяць выставы майстрых. Надзея Лукінічна ахвотна пагадзілася пракаментаваць мясцовае культурнае жыццё-быццё.

Каментарый Надзеі ЦЕРАШКОВАЙ:

— Я спрабавала захапіць вышываўку школьнікаў. Адзін час яны прыходзілі да мяне, я нешта ім паказвала, распавядала, але потым некай і цікавасці знікла, скончыліся нашы сустрэчы. Мне здаецца, нават у вёсках любоў да народнага мастацтва паволі згасае. Яна захоўваецца ў такіх вась закутках, як наш Дом рамёстваў. Але на святы чуюць, што народ гуляе. У мяне ж спіна хворая, 140 кілаграмаў вагі, а на святы ўсё-такі выходжу на вуліцу, гляджу, як людзі веселяцца — песні спяваюць, танчаць. Абрады, зноў жа, праводзяцца. Значыць, працуе наш Дом культуры!

P.S.: АД АЎТАРА

Як і апісанаму ў мінулым нумары Стаўбуну, Губічам таксама пашанцавала на людзей, якія ўзначальваюць мясцовыя ўстановы культуры, але пры гэтым не маюць профільнай адукацыі. Справа ў іх спорышча (наколькі гэта магчыма ў цяперашніх умовах на вёсцы), жыхары ва ўстановы цягнуцца (нават калі дзесяці іх туды і цягнуць за руку), план платных паслуг выконваецца. А таму я і падумаў: а можа, гэта і не бяда, калі пірагі пячэ шапец, а боты точыць пірожнік? Галоўнае ж, каб пірагі былі ўжывымі, а боты — не здаравымі. Згодныя? Ці ўсё-такі нешта не так? Помнікі — віртуальныя або, быць можа, рэальныя — Алегу Сомаву і Вользе Сафронавай землякі за іх працу хай паставяць, калі яны таго застануць. Але дзе тыя, хто, атрымаўшы “культурную” прафесію, павінен быў апынуцца на месцы нашых герояў? Аў

Надзея БУНЦЭВІЧ

Камедыя. Опера. Публіка

— Як фарміруецца афіша вашага тэатра? Усё ж у рэжысёра і дырэктара, нават калі яны ў адной асобе, розныя мэты: рэжысёр прагне самавыяўлення, дырэктар жа клопаціцца пра запаняўнасьць залы.

— Я з тых рэжысёраў, хто хоча, каб спектаклі былі найперш цікавымі. Пры гэтым, заўважце, у нас няма ніякіх перакосаў у забяўляльны жанр. Так што дзве мае пасады ніяк не супярэчаць адна адной.

— Лічыцца, што глядач прагне адно камедыі. Не як рэжысёр ці дырэктар, а як псіхалаг вы можаце неяк пракаментываць такое сьвярдэньне?

— З ім можна пагадзіцца і адначасова не. Лічу, гэтая скажоная формула ўзнікае з-за таго, што некаторыя чамусьці ўпэўнены, быццам сур'ёзны спектакль не можа быць цікавым для шырокай публікі. Атрымліваецца падмена паняццяў: азначэнні "цікавы" і "вясёлы" ўспрымаюцца сінонімамі, хаця насамрэч гэта не так. Адпаведна, знак роўнасці ставіцца між сур'ёзным і сумным, на якім можна заснуць: маўляў, драма і тым больш трагедыя патрабуе выключна інтэлектуальнага, трэніраванага глядача. Насамрэч, такая гульня з сэнсамі не мае пад сабой ніякай падставы. Любы спектакль, незалежна ад жанру і зместу, можа быць сумным ці захпляльным. Так што праблема тут крыецца ў няўменні рабіць цікавыя спектаклі. І ў тым, што прыцягваюць публіку аб'яцанням чомусьці смешнага — прасцей. Мне заўжды хацелася ламаць стэрэатыпы, і прыкладам можа быць пастаноўка мюзікла Кіма Брэйтбурга "Джэйн Эйр".

— Вы зрабілі сваю сцэнічную версію гэтага твора, якая прыныцкова адрозніваецца ад пачатковай аўтарскай пастаноўкі Мікалая Андрасова, увавобленай і ў нашым Музычным тэатры. У вас — усё ўсуп'ёз, без таго казачна-меладраматычнага флёру, што ўласцівы расійскім кінаасерыялам, без апэртачнага падзелу на лірычныя і характарна-гратэскавыя амплуа. Затое з падвойным складам дзеючых асоб: адных і тых жа герояў іграюць і драматычныя артысты, і прафесійныя спевакі.

— Была некаторая асцэрога: мюзікл не смешны, з драматычнымі жыццёвымі калізіямі і дастаткова ўмоўным хэпі-эндом. Ці можа такога роду музычны спектакль стаць прыцягальным для глядача? Тым больш, што ўсе ранейшыя музычныя пастаноўкі нашага тэатра

Сярод гасцей XXIII Міжнароднага тэатральнага фестывалю "Белая Вежа", што адкрыецца 11 верасня ў Брэсце, — Даўгаўпілскі тэатр з танцавальна-пластычным спектаклем "Казанова. Генрыета. Венецыя". Калектыў з Латвіі не ўпершыню ў нашай краіне: ён неаднойчы праводзіў абменныя гастролі з Беларускай дзяржаўнай акадэмічным музычным тэатрам, становіцца ўдзельнікам "Славянскага базару ў Віцебску", "M.@rt.контакты" ў Магілёве. Прычым прывозіць спектаклі самага рознага кшталту: драматычныя, пластычныя, музычныя, уключаючы класічную аперэту ў нечаканым вырашэнні. Вопыт гэтага несталічнага тэатра, што месціцца ў культурна-адукацыйным і прамысловым цэнтры Латгалі літаральна за трыццаць кіламетраў ад Беларусі, можа быць цікавым для нашых калектываў. Тым больш, што гісторыя Даўгаўпілскага тэатра, што бярэ адлік ад XIX стагоддзя, мела нямаля драматычных старонак: тэатр зачыняўся, аднаўляўся, шукаў свайго гледача, свае твар і месца ў міжнародным тэатральным руху. З 2011 года яго ўзначальвае дырэктар і мастацкі кіраўнік Алег ШАПАШНІКАЎ — рэжысёр, вучань знакамітага Рамана Віццока і адначасова, паводле дзвюх ранейшых вышэйшых адукацый, урач і псіхааналітык.

“Опера патрабуе вырашэння глабальнай філасофскай дилемы: як зрабіць новае, не забываючыся пра ранейшыя здабыткі. Опера, такім чынам, бы праекцыя нашага стаўлення да гісторыі: усё парушыць ці захаваць лепшае і пайсці далей.

былі забяўляльнымі і не прадугледжвалі глыбокіх перажыванняў публікі. А гэты спектакль мы наўмысна пазбаўлялі камізму: калі маці і сёстры задумваюць зло, гэта не можа быць лёгка і вясела — гэта папраўдзе страшна, павінны мурасы бегчы па скуры. Музыку мы, вядома, не змянялі, але ў гэтай пастаноўцы яна пры ўсёй сваёй легкаважасці і легкадумнасці яшчэ больш узмацняла трагічныя моманты: які цынём патрэбны, каб рабіць зло з усмешкай і непрыхважанай радасцю.

— Адрознівае бачна прафесійнага псіхолога! Наколькі дапамагае вам гэта прафесія ў вашай цяперашняй дзейнасці?

— Без псіхалогіі нідзе не абысціся. Мэта рэжысёра — не проста неяк удзейнічаць на акцёраў, тлумачыць ім і глядачам псіхалагічную падапль-

ку ўчынкаў персанажаў, а ствараць якасны тэатральны прадукт. Каб гэтага дасягнуць, важна разумець, што адбудзецца ў душы тых, хто ўбачыць той ці іншы спектакль. Зольнасць да гіпатэтычнага, але максімальна дакладнага ўспрымання рэакцыі публікі — гэта спецыфічная псіхатэрапеўтычная велічыня. Ведзі ў галіне псіхатэрапіі вельмі дапамагаюць трэніраваць эмпатыю — умненне адчуць стан іншага чалавека. Урэшце, гэта дапамагае мне ствараць спектаклі, якія б хвалілі, бударажылі публіку, не пакідалі б яе аб'якавай ні эмацыянальна, ні інтэлектуальна. Што ж тычыцца пасады дырэктара, дык кожны кіраўнік незалежна ад сферы дзейнасці мусіць быць добрым псіхологам — каб весці за сабой калектыў. Мне пананчалва, што я

сумяшчаю і абедзве пасады, і ўсе тры прафесіі.

— Ваш тэатр, з аднаго боку, драматычны, з другога — музычны. Гэта ж дзве розныя трупы і вялікі галаўні болі.

— Трупа ў нас адна. Але на музычным спектаклі мы запрашаем прафесійных вакалістаў. І хаця сярод іх ёсць замежныя артысты і нават беларускія — той жа Анзор Алімірзоеў, перавагу аддаем спевакам нашага горада.

— Яны ўдзельнічаюць ва ўсіх рэпетыцыях ці проста ўводзяцца ва ўжо гатовы спектакль?

— Яны запрашаюцца на той ці іншы праект, а не проста праспяваюць прэм'еру ці аздобіць чарговы спектакль. Многія вакалісты са здзіўленнем адзначаюць, што ў нашых пастаноўках іх чакаюць куды больш складаныя драматычныя задачы, чым яны прывыкліся. Што нават у так званым лёгкім жанры, у той жа аперэце, яны павінны ствараць не халульных трывіяльных персанажаў, а глыбокія чалавечыя характары, дасягаць сапраўднага драматычнага выніку, у які публіка паверыць, нават ведаючы, што наперадзе — шчаслівы фінал.

— Чула, што вы ўвогуле імкнецеся да оперы. Калі

верыць інтэрнэту, калісьці так і было: з 1959-га ў вас ставіліся аперэты і оперы, але не мелі поспеху, і праз тры гады тэатр закрыўся. Не баіцеся сумнай "рэпрызы"?

— Дзякуй, што пра гэта запыталі. Сапраўды, мы імкнемся да стварэння Дзінабургскай оперы (Дзінабург — першая назва горада). Але гэта будзе не наш тэатр — асобны: опера будзе хіба прынікаць да нашага тэатра. Мы шмат гаворым пра гэта з гарадскімі ўладамі. Спадзяюся,

такі амбіцыйны план, які, да ўсяго, дапаможа нам усвядоміць сваю значнасць. Невыпадкова ж гавораць: калі хочаш быць заможным, спачатку адчай сябе такім. Так і тут: стварэнне опернага тэатра дапаможа гораду адчуць сябе паспяховым. У нас ёсць і іншыя славуціцы — той жа Арт-цэнтр імя Марка Роткі, які з'яўляецца культурным аб'ектам сусветнага значэння.

Калі мы зразумеем, што ў нас багата таго, чым можна ганарыцца, дык і стаўленне да нашага рэгіёна зменіцца — і з боку самой Латвіі, і з боку Еўропы. Я ў палітыку, вядома, не імкнуся, але як патрыёт сваёй краіны лічу, што гэта магло б быць вельмі добрай рэкламай горада, які нараджае вельмі таленавітых, цікавых творчых асоб. Родам з Дзвінска (сённяшні Даўгаўпілс), напрыклад,

Саламон Міхоэлс — арганізатар і кіраўнік Маскоўскага дзяржаўнага юр'эўскага тэатра, які загінуў у 1948-м у Мінску. Дый зараз у нас у горадзе шмат адоранай моладзі і менавіта маладых музыкантаў, якія маглі б далучыцца да оперы і як удзельнікі, і як гледачы. Навучальная база — музычны факультэт Даўгаўпілскага ўніверсітэта, дзе выкладае такая зорка, як Ілона Багеле (і яна ж удзельнічае ў нашых пастаноўках — у той жа аперэце "Таямніца містэра Ікс"). Так што стварэнне опернага тэатра — сур'ёзная, маштабная задача зусім не лакальнага характара.

— Тады што такое опера асабіста для вас?

— Адметнасць гэтага мастацтва ў тым, што там ты, як і ў цырку, не можаш схлусціць ці схалтурчыць. У драматычным жа тэатры часяком узнікае фальш, артысты не заўсёды іграюць на мяжы сумленнасці. Дый оперныя спектаклі ў XXI стагоддзі часта становяцца правакацыйнымі, вызначаюцца яркай рэжысурай, вымушаюць нават знаўцаў пацужу знаёмую музыку інакш. Нельга перайначваць зробленае кампазітарам, але заўсёды можна па-новаму прадставіць гэта публіцы.

Опера, дзе мюзікл у кожнае слова ўкладзены пэўныя эмоцыі, патрабуе яшчэ большай рэжысёрскай фантазіі. І вырашэння глабальнай філасофскай дилемы: як зрабіць новае, не забываючыся пра ранейшыя здабыткі. Опера, такім чынам, бы праекцыя нашага стаўлення да гісторыі: усё парушыць ці захаваць лепшае і пайсці далей.

— Тады я магу перафразіраваць: навошта вам той жа "Славянскі базар у Віцебску"? Няўжо ў сталіцы фестывалю не стае? Опера патрэбна найперш самому гораду — а тым больш Даўгаўпілсу, які знаходзіцца ў даволі дэпрэсіўным раёне Латвіі. Стварэнне оперы — гэта

У тое, што на гэтым тыдні будучы ўжо саракавы на Аляксандры Кулінковічы, многім і дасюль яшчэ цяжка паверыць. Здаецца, гітарыст класічнага складу гурта “Нейро Дюбель” Максім ПАРАВЫ, — як і вечны “дзюбелюскі” ізгой Юрый Навумаў — быў найбольш блзікім сябрам Сашы з усіх музыкантаў. І ад’езд “Паравоза” (як усе яго звалі) у Маскву стаў для лідара гурта моцным ударам. Але на іх зносінах гэта не адбілася. Ды, як сведчыць наша гутарка, з “Нейро Дюбеля” Максім сысці назаўжды так і не змог.

Алег КЛІМАЎ

“ГЭТА БЫЛА ВЯЛІКАЯ ЭПОХА”

— Думаю, усіх прыхільнікаў “Нейро Дюбеля” ды і многіх беларускіх рок-меламанаў, цяпер хвалюе адно і тое ж пытанне — што будзе з калектывам далей?

— Час пакажа. Ёсць нерэалізаваныя ідэі, незапісаныя рэчы. Не хацелася б, каб гурт памёр.

— Што, на твой погляд, страціла беларуская альтэрнатыўная музыка пасля сыхodu Кулінковіча?

— Са смерцю Сашы перамянілася эпоха ў гісторыі беларускага року. Гэта былі яркія гады, своеасаблівыя. Як сказаў Сяргей Міхалок, пра іх яшчэ з часам згаляюць.

— Дзесьці за год да смерці Сашы панаўзілі чуткі, што “дзюбелям” вышаў чарговы шанец паспрабаваць раскрупіцца на расійскай тэрыторыі, каб адзіць рэскінуць свае творчыя сеткі на ўсёй постсавецкай прасторы. Кажуць, што гэтая магчымасць з’явілася з тваёй падачы. Маўляў, ты і фінансаваў запіс апошняга альбома гурта ў маскоўскай студыі, і вёў перамовы аб прасоўванні каманды на тым музычным рынку.

— Я даўно Сашы прапанаваў кожныя новыя рэчы “дзюбелям” спрабаваць прадаваць на расійскім рок-рынку. Тым больш, што гурт там ведалі, паважалі. Прычым наша творчасць падабалася менавіта тым людзям, якія сапраўды разбіраліся ў такога роду музыцы. Але Саша неж гэтыя мае аргументы прапускаў міма вушэй ды пастаянна пярэчыў: маўляў, каму мы там патрэбны? На што я адказваў: ды з такім стаўленнем лідара гурта “слоніка і сапраўды не прадасі”. Але ён быў такім, што ўжо тут зробіш.

— Так, я таксама неаднаразова чуў ад яго нешта падобнае. Што час сышоў, гады не твоя, каб куды-небудзь зрывацца, кідаць усё і магляцца з канцэртамі па

Паравоз, які стаў “вечным дзюбелем”

ўсім былым “саўку”. Але калі б усё зраслося і музыканты “Нейро Дюбеля” вырашылі б рызыкнуць — пакінуць сем’і, наседжаныя месцы, пастаянныя работы? Ці была верагоднасць пасягнутага прайкінення ў тую індустрыю?

— Пераезд цэлага гурта ў Маскву каштуе вельмі вялікіх грошай. Таму наўрад ці ён бы некалі адбыўся. Хаця, прызнаюся, калісьці такая думка ў маёй галаве жыла. Але, зноў-такі, Саша быў вельмі скептычна ў гэтым плане настроены. Наколькі я разумею, ён на мяне не хацеў звальваць вось увесь гэты цяжар на перамяшчэнні каманды ў Маскву. Ды і не

пачынаць усё спачатку — зноўку праходзіць сцэжку перамог і незабэжных няўдач. Я, можа, дзесьці пярэчу сам сабе, але, калі б усе музыканты вырашыліся на пераезд, шанец стаць папулярным гуртом там быў, і не малы — нават пры ўсіх тых цяжкасцях, пра якія казаў Саша і кажу я.

“ДЗЮБЯЛЁЎ” НЕ ЛЮБІЎ...”

— А як ты апынуўся ў “дзюбелях”?

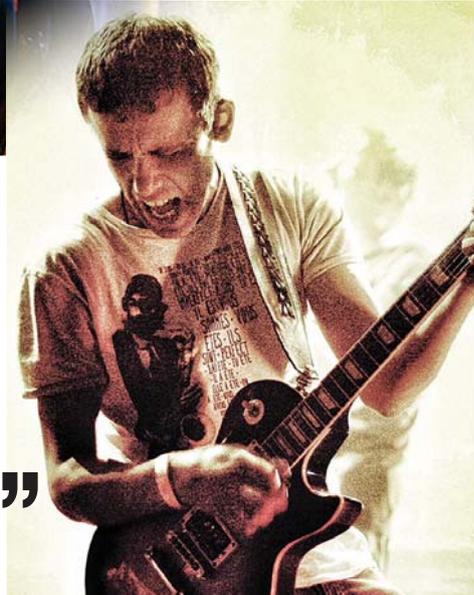
— Юры Навумава — некалі яшчэ і іх гітарыста — у чарговы раз выгналі з гурта, і было вырашана правесці кастынг на месца друго-

“ У 2002 годзе праз мае рукі сапраўды прайшоў першы мільён долараў. Але гэта быў не мой мільён. А за ўвесь час маёй працы ў Маскве такіх мільёнаў былі дзясяткі, калі не сотні. Колькі засталася ў мяне — не важна.

гарэлі “дзюбляі” жаданнем стаць масквічамі. Тым болей, ва ўсіх музыкантаў гурта — сем’і, праца. Музыка нас ніколі не “карміла”.

Я, дарэчы, таксама ўсё гэта разумею. І выдатна памятаю, як, апынуўшыся ў расійскай сталіцы, доўгі час быў для яе нікім. Што ўжо казаць пра цэлы гурт, які хай і быў вядомы ў Расіі, але, па сутнасці, яму там трэба было

га гітарыста. А я ў тая гады выступаў у школьным гурце і вучыўся ігры на гэтым інструменце ў вядомага ў Мінску музыканта Эліка “Карэйца”. І ён мне паведаў пра тое, што “Нейро Дюбель” праводзіць праслухоўванне. На гэта я сказаў, што чуў гэты гурт на канцэрце і ён мне жудасна не спадабаўся. І неж я пайшоў у краму і па даро-

зе заскочыў да “Карэйца” ў культувы тады Альтэрнатыўны тэатр — якраз у той час, калі там кастынг і праходзіў. Прэтэндэнтаў было чалавек дзесці. Тым, у каго не было гітары, прапанаўвалася сыграць на інструменце, які “дзюбляі” прынеслі з сабой. Для мяне ў той час гэта быў суперінструмент! Таму ажно рукі зачалася. Ну, сыграў я — і пайшоў сабе. І страшна здзіўіўся, калі выбралі мяне.

— Дык ты ж сказаў, што гурт табе не падабаўся?

— Але я задумаўся: так, на канцэрце “...Дюбель” мне не пакаціў, але вось цяпер, калі я з хлопцамі ад душы імправізаваў, то ў нас атрымалася класна. Так у кастрычніку 1994-га я ў гурце і апынуўся. Пазней бубнач Андрэй Сіпапанюк сказаў, чаму асабіста ён спыніў свой выбар на мне: “Граў ты не вельмі, але ў цябе ў вачах быў бляск!”

— А потым пачалося сяброўства з Кулінковічам?

— Дарэчы, на пачатку ён мяне жудасна невідзеў: маўляў, малы і неспрактыкаваны. І толькі пасля запісу ў 1995 годзе альбома “Разумныя рэчы” я гурт зразумеў, зліўся з ім і да гэтага часу лічу сабе часцінкай яго арганізма.

— Дарэчы... А ці ёсць у цябе музыкальная адукацыя?

— Музыкальная школа па класе балалайкі — пры тады яшчэ Мінскім дзяржаўным музычным вучылішчы імя Глінкі. Паралельна асвоіў

Даведка

Максім ПАРАВЫ, 41 год. Нарадзіўся ў Мінску. Вучыўся на архітэктурным факультэце Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі (цяпер Беларускай нацыянальнай тэхнічнай ўніверсітэту), але не скончыў яе. З 1994 года — гітарыст гурта “Нейро Дюбель”, з 2004-га — блзікі сябар гэтага ж калектыву. З 2000 года пражывае ў Маскве.

— Ты што?! Вельмі цяжка далосся гэтае рашэнне — расстанне з сябрамі, гуртом, які быў мне сям’ёй. Складаны этап у маім жыцці... Я прыежджаў з Масквы на некаторыя канцэрты “...Дюбеля”. Было вельмі балюча чуць, што гурт гучаў ужо па-іншаму. Не тым ужо ён быў! Новая музыканты — маладыя, але дасведчаныя — “баччлі” усё, натуральна, інакш. Не горш, але па-іншаму. І толькі на запісах сёе-тое з таго ранняга, “майго” праскоквала. Увогуле, вядома, гэта было права Сашкі усё рабіць павольна і па-новаму. І песні, дарэчы, новыя і цудоўныя ў рэпертуары гурта з’явіліся.

Але пры ўсіх маіх прэтэнзіях з “дзюбелямі” я не парваў.

— Адзін наш агульны знаёмы неж у размове прамовіў: “Калі “Паравоз” заробіў свой першы мільён долараў...” Дык калі ж?

— Вой, які ты цікавы. У 2002 годзе праз мае рукі сапраўды прайшоў першы мільён долараў. Але гэта быў не мой мільён. А за ўвесь час маёй працы ў Маскве такіх мільёнаў былі дзясяткі, калі не сотні. Колькі засталася ў мяне — не важна. Нікольні! Мне проста заўсёды было цікава займацца тым, што мне падабалася. Цяпер я практую і рамантую мэблю на замову — хто якую жадае. Калі ў Маскве кліент не знаходзіць гатовую мэблю, якую ён хоча набыць, то прыходзіць да мяне. Шмат людзей просіць парадаў па архітэктурцы. Нікому не адмаўляю.

— Можа, тваё захапленне гітарай вылілася ў нешта большае?

— Так, я гітары калекцыяную. У гэтай справе мне дапамагае лідар гурта “Крама” Ігар Варашкевіч — ён знаходзіць цікавыя інструменты.

— Беларусу для цябе, як і разумею — не адрэзаная луста.

— Ні ў якім разе! Бываю на радзіме рэгулярна. З Сашкам у кожны мой прыезд сустракаліся абавязкова, цяпер буду частэй сустракацца з хлопцамі з “Нейро Дюбеля”. У Беларусі жыўчы б ма браты, мама, тут пахаваны бацька. І другі бацька — Саша... Засталіся яго жонка, сын. І музыку беларускую не забываю. Праўда, яна, на мой погляд, змянілася да горшага, стала “пластылінавай”, ні пра што. Адна надзея на старых мэтраў. Але яны, на жаль, сёння выступаюць рэдка. Асабліва перажываю за гурт “Крама”. Аднак надзеі на рэнесанс таго року, які для мяне родны, усё ж такі маю!

“ГЭТЫМ ПАЎКРЭСЛАМ МАКСІМ ПАРАВЫ...”

— Твой ад’езд з Беларусі. Ці лёгка зняўся з месца?

СПЯВАЎ РАНЕЙ, ЧЫМ ГАВАРЫЎ

Ён нарадзіўся 23 сакавіка 1938 года ў мястэчку Парычы (цяпер — у Светлагорскім раёне). Спяваць навучыўся ці не раней, чым гаварыць, і ўжо ў два гады выводзіў сваю ўлюбёную “Пасею гурочкі”, пачутую ад маці. Ульяна Афанасьеўна была спадчынай спявачкай, ды і бацька

У яго асабе спалучыліся постаці народнага спявака і прафесійнага харавога дырыжора, непасрэднага носьбіта традыцыі і яе руплівага даследчыка, аўтарытэтнага педагога і поўнага творчых задум інтэрпрэтатара музычнай спадчыны. Вучаны і паслядоўнік Рыгора Шырмы сабраў тысячы ўнікальных беларускіх песень і апісанню абрадаў ды вылучаўся ўласным “пачырмам” трактоўкі народных мелодый. Усё сваё жыццё Уладзімір Раговіч прысвяціў збору, даследаванню і папулярызацыі беларускага нацыянальнага меласу.

Уладзімір Раговіч.

Паслядоўнік Рыгора Шырмы

хляпчука Восіп Казіміравіч таксама меў гэты талент. Дарэчы, любоў да тых парычкіх песень Раговіч захаваў праз усё жыццё.

Ужо ў юнацтве ён займеў славу як выдатны народны спявак, носьбіт традыцый Гомельскага Палесся. Менавіта ў Парычах на адным з самадзейных канцэртаў яго заўважлі, ашанілі і прапанавалі атрымаць адукацыю.

Далей было навучанне ў Гомельскім музычным вучылішчы. Падчас студэнцкай практыкі ў далёкім 1957 годзе ён пачаў запісваць беларускія народныя песні. Па атрыманні дыплама таленавіты хлопца выправіўся ў Мінск — паступіць у Беларускую дзяржаўную кансерваторыю.

22-гадовы студэнт спалучае навучанне з актыўнай працай на аматарскай сцэне. У 1960 годзе ён стварыў Народную харавую капэлу МТЗ. Дзякуючы ёй рабочая завод-гіганта — як правіла, выходзіць з вёсак — не адрывалася напоўніцу ад сваіх культурных каранёў. Дарэчы, менавіта ў гэтым калектыве хормайстрам прапавуе яшчэ адзін малады выхадзец з Палесся — Міхаіл Дрынеўскі.

Паралельна Уладзімір Раговіч кіраваў Народнай харавой капэлай БДУ (1961 — 1966 гады), хорам хлопчыкаў ДК МТЗ (1964 — 1967 гады). Там ён набіраўся досведам, які потым спарэбуйся яму на прафесійнай сцэне.

ФІЛІГРАНАСЦЬ ПАРТЫТУРЫ

Па сканчэнні кансерваторыі была шчыльная шматтапова праца з Рыгорам Шырмам. Урэшце, менавіта Уладзімір Раговіч замяніў яго ў 1970 годзе на пасадзе мастацкага кіраўніка і гапоўнага дырыжора Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР. І кіраваў ёю доўгія і плённыя дванаццаць гадоў.

Уладзімір Раговіч заўжды адстойваў сваё меркаванне: гапоўны харавы калектыв краіны павінен сцвярджаць нацыянальную адметасць. Таму асноўную рэпертуару капэлы пачаў з твораў сусветна-

Экспедицыя ў вёску Стаўбун Веткаўскага раёна.

га музычнага мастацтва складалі беларускія народныя песні ў аранжыроўцы лепшых майстроў: Анатоля Багатырова, Міхаіла Гайваронскага, Аляксандра Грачанинава, Яўгена Цікоцкага, Рыгора Пукста... Выконвала капэла і апрацоўкі народных песень самога Уладзіміра Раговіча. На канцэртах з поспехам гучалі “Ой, сівы конь бяжыць”, “Із далёкіх із краёў”, “Мікіта”, “Дробненкі дожджык”, “Адзе ж тая крынічанька” і многія іншыя.

Агулам за сваё жыццё Уладзімір Раговіч зрабіў больш за 250 апрацовак беларускіх песень. Як адзначае дацэнт БДПУ імя Максіма Танка Валіяніна Чарняк, якая не адзін год працавала разам з Уладзімірам Іосіфавічам, палыход дырыжора да стварэння харавой партытуры заўсёды быў філігранным, і кожная яго апрацоўка становілася сваёсабытным дзействам, мініспектаклем, які ярка і вобразна ўзнаўляў карціну народнага жыцця.

СКАРБОНКА ДЛЯ НАРОДНІКАЎ

У 1980—90-я гады Уладзімір Іосіфавіч сістэматычна вязязджаў са студэнтамі мінскага педінстытута і БДУ ў фальклорныя экспедыцыі. Актыўна працаваў ён у гэты перыяд у Навакова-даследчай лабараторыі Беларускага фальклору і дыялекталогіі

Вывадзіць з вёсак — не адрывалася напоўніцу ад сваіх культурных каранёў. Дарэчы, менавіта ў гэтым калектыве хормайстрам прапавуе яшчэ адзін малады выхадзец з Палесся — Міхаіл Дрынеўскі.

БДУ. Расшыфраваў сотні напеваў і стаў укладальнікам музычных частак цэлага шэрагу зборнікаў беларускага фальклору.

У 1988 годзе Уладзімір Раговіч на чатыры гады перабраўся ў Пінск, дзе яму прапанавалі ўзначаліць знамяці Хор палескай катэлі. Менавіта ў тыя часы ён асабліва актыўна стаў вывучаць спеўную культуру Палесся. Так пачалася праца над першым сістэматызаваным зборам песеннага фальклору, дзе грунтоўна прадстаўлены ўсё яго жанравыя разнавіднасці. Асабліва важна, што ў выданні захаваны музычныя і вербальныя дыялектныя асаблівасці па-

чыя, якая налічвае больш за тры тысячы беларускіх народных песень. Сваімі экспедыцыйнымі запісамі Уладзімір Раговіч шчодралі дзяліўся з аматарскімі і прафесійнымі калектывамі. І неўзабаве яны ўжо гучалі са сцэны па ўсёй краіне. Многія кіраўнікі народных ансамбляў дасюль удзячны яму за гэтую рэпертуарную дапамогу.

— Запісы песень, выканання Уладзімірам Раговічам — вельмі дакладныя, з мелізмамі, з падпеўкамі, са шматгалосцем. Гэта праўдзе энцыклапедычная работа! Тым болей, многія з тых спеваў ад носьбітаў усё не пачуеш, — кажа сённяшні мастак кіраўнік заслужанага ансамбля песні і танца “Зорачка” Нацыянальнага цэнтра мастацкай творчасці дзяцей і маладзі Аля Навіцкая.

Гэтыя песні, выратаваныя рупліўцам ад знікнення, гучаць на канцэртах “Зорачкі” і сёння.

Разам са сваімі сябрамі, знымі музыкамі-фалькларыстамі Алегам Аляхновічам і Мікалаем Сіратой, Уладзімір Раговіч стварыў ансамбль народнай музыкі “Веды”. Дасканалае веданне традыцый розных рэгіёнаў Беларусі, майстэрскае валоданне народнымі музычнымі інструментамі дазвалялі рабіць цікавыя і разнастайныя праграмы.

Уладзімір Іосіфавіч выдатна саліраваў у песнях “І туды гара, і сюды гара”, “Ішоў казак дарогаю”, “Пошов по кай рэчускі”. Незвычайны голас з прыгожым тэмбрам вёў песні лагодна, глыбока. Ён пераносіў слухачоў з горада ў вёску, да старадаўніх беларускіх традыцый мужычынскіх спеваў.

Уладзіміра Раговіча няма з намі ўжо 13 гадоў. Ён пакінуў пасля сябе буйную спадчыну, якая не вычарпаецца нават дзясяткам тамоў. Яе навуковы аналіз толькі распачынаецца. А вось у творчым працэсе шматлікіх народных ансамбляў зробленае гэтым рупліўцам ужо атрымае яскравую рэалізацыю.

НАТАЛІЯ МАЗУРЫНА,
фалькларыстка.
Фота з архіва сям’і Раговічаў.

Які беларус самы вядомы на зямным шары? Натуральна, дакладнага адказу на гэтае пытанне няма. Але калі згадаць, што межы свету зусім не абмяжоўваюцца Еўропай, адзін з гапоўных прэтэндэнтаў будзе відэочыны: гэта Ігнацій Дамейка, які праявіў сябе ў далёкай Лацінскай Амерыцы. Імя яго не забывае і ў нас.

Пачынальнікам дамаёй-казнаўства на Беларусі можна смела назваць прафесара Адама Мальдзіса. Яшчэ ў далёкім 1967 годзе ён апублікаваў першы ў айчынным друку артыкул пра выбітнага навукоўца. А ўжо да пачатку новага тысячагоддзя колькасць публікацый, якія прысвяцілі Дамейку ягоныя землякі, наблізілася да 80.

У верасні 2002 года ў Міры адбыліся VI Карэліцкія чытанні з нагоды 200-годдзя з дня нараджэння Ігната Дамейкі. Вынікам стаў зборнік матэрыялаў канферэнцыі. Сярод іх асабліва цікавае ўваўляе артыкул вядомага беларускага гісторыка Анатоля Грышкевіча “Радавод Ігната Дамейкі”. Нельга сказаць, што гэтая публікацыя, заснаваная ў асноўным на звестках з гербоўніка польскага гісторыка Адама Банецкага (1842 — 1909), была прарывовай — яна толькі пераказала па-беларуску збоўнага вядомага факты. Але само з’яўленне артыкула стала важным крокам айчынай “дамейкіянства”. Ён паказаў паспалітаму чытачу шчыльную сувязь прадаўнікоў гэтага роду з Беларуссю і іх немалую ролю ў нашай гісторыі. Пазнейшыя папулярныя затары жыцця і творчасці нашага славутага земляка тым ці іншым чынам звярталіся або да публікацый прафесара Грышкевіча, або непасрэдна да гербоўніка Банецкага, дзе прыводзіліся, як падавалася, вычарпальныя радаводныя звесткі.

Крокам наперад стала выданне Нацыянальным гістарычным архівам Беларусі пятага тома “Гербоўніка беларускай шляхты” (2018). У ім змешчаны артыкул пра род Дамейкаў герба “Дангель”, у якім зроблена спроба на падставе гербоўнікаў і з далучэннем звестак з архіўных дакументаў пашырыць веды пра гэты род. Але вывучэнне яго гісторыі яшчэ далёка не выпадае лічыць завершаным. Пытанні ўсё ж застаюцца. У гэтым я асабіста пераканаўся падчас сваіх нядаўніх архіўных штудый, якія дазваляць зараз пазнаёміць чытачоў “К” з шэрагам цікавых і невядомых сучаснікам падрабязнасцяў жыцця і радаводу гэтага вечнага падарожніка, якім да апошняй сваёй хвілінкі заставаўся Ігнацій Дамейка. Пра некаторыя з іх мы згадаем у гэтай серыі публікацый.

**ПРЫЧЫНАЙ
БЫЎ ВЫРАК?**

Згодна з паданнем, якое адлюстроўвае гербоўнік Банецкага, карані (ш першыя згадкі) Дамейкаў — у Жамойці. Якім жа чынам яны патрапілі на Беларусь?

Згаданы знаўца шляхецкай генеалогіі пачынальнікам (або пратапластам) роду называе Шымана Дамейку. Ягоны сын Юры-Казімір, які памёр у 1682 годзе, пакінуў у спадчыну свайму брату Крыштапу і яго дачцэ Гальшыцы (зрэчас такое жанае імя сустракаецца сярод кальвінскай шляхты) сякую-такую маёмасць. А ў

мі, нашчадкі Юрыя мусілі ў Літве-Беларусі “натуралізавацца”.

Дзеці Юрыя — Францішак, Казімір-Ануфрый (1725 — 1781) і Апалонія — нарадзіліся ў межах Менскага павета, дзе іх бацькі трымалі ў заставе фальварак Забалашце. Пазней скарбнік інфлянцкі Казімір разам са сваёй маці і братам перабраецца бліжэй да Заслаўя. У 1777 годзе ад заможных Рымвід-Мішкевічаў (сапраўдных Рымвідаў, якія ў судовых дакументах заўсёды згадвалі свой прыдамак, у адрозненне ад прадкаў Адама Мішкевіча) яны

цэнтры, быў пабудаваны акурат незадоўга да смерці дзядулі Ігнація: асвяцілі яго 8 верасня 1779 года. Цалкам магчыма, што доўгім стаў італьянец Павал Антоні Фантана, які раней ужо займаўся якімі-такімі будаўнічымі працамі на культурных аб’ектах Заслаўя і, магчыма, будаваў палац яго ўладальніка Пшаздзецкіх, камісарам маёнткаў якога быў Дамейка.

Казімір прасіў пахаваць яго без усялякай помпы, у труне, пафарбаванай у цёмны колер. Але не проста ў зямлі на прыкасіельным цвінтары. 800 злотых ён адклаў на тое, каб у скляпен-

Заслаўскі касцёл.

ваўся ашчукаць дзве палвойныя крыпты. Але, на вялікі жаль, візіт мой плёну не спазнаў. Цяперашні ксёндз-пробашч, на жаль, з прычыны занятасці не меў магчымасць правесці мне невялічку экскурсію па скляпеннях. І распаўёў, што там усё адно не захавалася ніводнай пліты з імёнамі. Магчыма, яны былі зафарбаваны падчас перапрацоўкі касцёла на праваслаўную царкву ў XIX стагоддзі, а магчыма і ўвогуле страчаны.

Дарчы, як выявілася, ні ў касцёле, ні ў музеі-запаведніку пра сувязь роду Дамейкаў з Заслаўем не ведалі. Спадзяемся, гэты факт прыдасца для ўзбагачэння турыстычнага патэнцыялу горада.

**ХТО БЫЎ ГРАФам
ГАРЭШКАМ?**

Перад смерцю Казімір Дамейка вырашыў даручыць лёс свайго шматлікага патомства яснавельможнаму графу Дамініку Пшаздзецкаму. Такая просьба магла сыходзіць толькі ад чалавека, які быў добрым слугой свайго патрона. І патрон, па ўсёй верагоднасці, паставіў да яго адказна. Дзеці Казіміра, падобна, не ведалі судовага клопату з-за прысваення іх маёмасці іншымі сваякамі, што здаралася ў тая час паўсюдна.

На постаці патрона я хацеў бы трохі засяродзіць увагу — каб паказаць, як часта лёсы шляхецкіх родаў дзівосным чынам перасякаліся, нават праз какаліны.

Граф Аўгуст-Дамінік быў адным з двух сыноў падканцлера ВКЛ Антона і Кацярыны Пшаздзецкіх, графаў на Заслаўі і Чорным Востраве. У шлюб з Антанінай-Барбарай-Ганнай Ралзвіл ён меў толькі аднаго сына — Міхала. Назвалі яго ў гонар дзядзькі, які па смерці бацькі ў 1772 годзе выехаў на Падолле, ажаніўся з Кацярынай Маслоўскай (або Мастоўскай) і меў з ёй двух сыноў. Адзін з іх — будучы палкоўнік Караль-Дамінік.

У 1967 годзе ў варшаўскім часопісе “Сталіца” быў надрукаваны артыкул Станіслава Гепнера “Хто быў апошнім з роду Гарэшкаў?” Абапіраючыся на розныя крыніцы, аўтар па-майстэрску давёў, што менавіта Караль-Дамінік Пшаздзецкі і быў тым самым графам, якога ўславіў Адам Міцкевіч у несяротным творы “Пан Тадэвуш”! Сапраўды, біяграфія палкоўніка, які ў 1812 годзе камандаваў 18-м Нясвіжскім уланскім полкам навастворанага войска ВКЛ, не пакідае і цені сумневу. Граф Пшаздзецкі — гэта граф Гарэшка!

Такім чынам, зычлівым апекунам бацькі Ігна-

та Дамейкі стаў дзядзька караля — Дамінік Пшаздзецкага, які ў 1831 годзе ўзначаліў ашмянскі паўстанцаў і будзе мужна біцца з царскімі войскамі. З Каралем-Дамінікам Ігнат Дамейка меў шанец пазнаёміцца ў штабе генерала Гелгуда, а потым у Прусіі, дзе нейкі час жыў інтэрнэваным паўстанцы з ВКЛ.

Магчыма, у родавым архіве беларускай галіны роду Пшаздзецкіх недзе захаваліся каштоўныя дакументы, у якіх быў адлюстраваны клопат графа над сям’ёй Казіміра Дамейкі. Знаходка такіх папер дала б ключ да раскіданых гісторыі Антона (Гіпаліта) Дамейкі і ягоных шматлікіх братоў. Пакуль жа можна сцвярджаць толькі тое, што амаль усе яны выбіліся ў людзі.

Напрыклад, адзін з дзядзькоў Ігнація — Мацей (маёнтка Герваты) — быў сакратаром малой пячаткі ВКЛ. Другі, таксама Ігнацій (маёнтка Жыбуртоўшчына) займаў пасаду рэнта асэсарскіх судоў і Галоўнага трыбунала ВКЛ, а ў 1817 годзе быў віцэ-маршалкам Слонімскага павета. А вось трэці дзядзька — Юзаф (маёнтка Азераны) — засведчыў, што схільнасць да навук пра зямлю была ў гэтым родзе ці не генетычнай. Ён вывучаў мінералогію і горную справу ў вядомага прафесара Вернера ва ўніверсітэце ў Фрайбергу, Саксонія.

Цікава, што цётка Ігнація Іаана выйшла замуж за старадубскага ротмістра Андрэя Алэндскага. Па дзіўным супадзенні, Алэндскі пэўны час выконваў функцыю “камісара” маёнткаў графа на Заслаўі Пшаздзецкага, як раней Казімір Дамейка.

Падсумоўваючы гісторыю ліўніска-беларускага рода Дамейкаў — дакладнай, тую яе частку, у якой яшчэ няма месца Ігнацію — хацелася б падкрэсліць наступнае. Пакуль застаецца шмат загадак, якія варта разблытаць. Напрыклад, ці быў той пратапласт Шыман (Сямён) сапраўды жамойцкага паходжання?

Правізішка, узятае ад маёнтка Дамейкі, не можа служыць доказам. А тое, што ў Жамойці княства ўвесь час рухалася калонны шляхцічаў з Літвы-Беларусі, засведчылі ў XVI стагоддзі самі жамойты. У Метрыцы ВКЛ захаваліся іх патрабаванні да караля, каб ён забараніў казаць, што Жамойць была ў ВКЛ узятае гвалтам, і каб да іх не ставілі ўраднікаў “літвы і русі”, бо гэта супярэчыць мясцовым традыцыям.

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
даследчык-архівіст

Працяг —
у наступных нумарах “К”.

Нашчадкі сарматаў

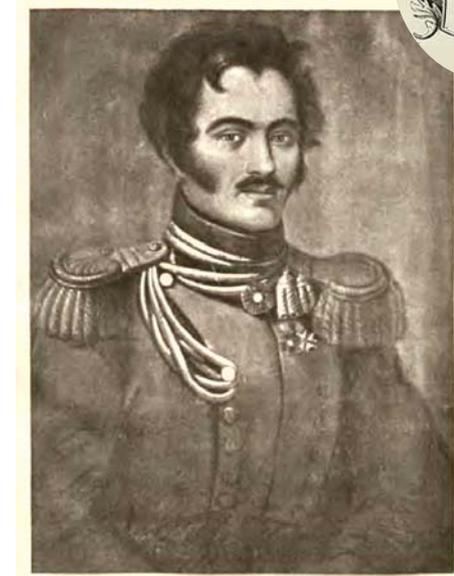
Таямніцы роду Дамейкаў

Крыштапа быў сын Юрый-Казімір, стражнік інфлянцкі. У 1695 годзе ён судзіўся з нейкім Вайшвілам, які захапіў маёнтка ягонага дзядзькі і поўнага цёккі.

Чым скончыўся той працэс, нам пакуль невядома. Магчыма, гродскі суд так павярнуў справу Дамейкі, што той вымушаны быў шукаць іншую “зямлю абячаную”, каб пусціць там карані. У кожным разе, на пачатку XVIII стагоддзя Юры-Казімір рушыць у Менскі павет. І неўзабаве, ужо на новым месцы, абзаводзіцца сям’ёй.

Банецкі паведамляе, што жонак у Юрыя было дзве — Кацярына з Княжыцкіх і Залеская, імя якой гісторыкам невядомае. Магчыма, гаворка вядзецца пра род Княжыцкіх-Дубінаў, прадстаўнікі якога караніліся на Слонімішчыне, а некаторыя жылі і ў Аршанскім павеце. У прыватнасці, маецца згадка пра Рыгора Голуба-Княжыцкага, які добра адзначыўся ў вайне з Масквой у часы Стэфана Баторыя (1579 — 1581).

Уласна, гэта мы да чаго? Калі — утropy за складальнікам гербоўнікаў — лічыць, што паходжанне Юрыя Дамейкі было жамойцкім (ш, прынамсі, з тэрыторыі Жамойці), то, асеўшы ў Літве і ўзайшы жонку з ліўніска-беларуса, сваіх нашчадкаў ён ужо смела мог называць “ліўнічамі”. А ў тая часы гэтая розніца была адчувальна. Нават Ігнацій Дамейка, які нарадзіўся амаль праз 100 гадоў на Наваградчыне, у сэрцы Літвы, называў сябе ліўнічам, а свайго камандзіра Мацвіча — “жамойтам” і выдатным знаўцам “жамойцкай мовы” (на якой ён звяртаўся да паўстанцаў Ковеншчыны, чым вельмі іх цешыў). Іншымі слова-

Граф Пшаздзецкі — правобраз Гарэшкі.

бяручы ў заставу маёнтка Задарожжа.

ТЭСТАМЕНТ КАЗІМІРА

У 1779 годзе, складаючы тастамент, дзед Ігнація Казімір згадаў сваю памерлую жонку. Звалі яе Багуміла з Адахоўскіх. Памерла яна 17 верасня 1775 года ў досыць маладым узросце — 32 гады. Сужонкі былі, па ўсёй верагоднасці, людзьмі жарнымі, бо за вельмі кароткі час у гэтым шлобе нарадзілася ажно дзевяць дзяцей, згаданых у тастаменце. Калі, зразумела, Казімір не быў жанаты двойчы.

Рыхтуючы гэты артыкул, аўтар вырашыў наведання ў Заслаўе. Згодна з тастаментам, Казімір хацеў быць пахаваным у тамтэйшым фарным касцёле. Барочны храм Нараджэння Найсвяцейшай Панны Марыі, які і сёння ўзвышаецца ў гістарычным

■ **Герб Дангель**

Адной з загадак “дамейкіяны” з’яўляецца родавы герб Дангель. Іншыя Дамейкі, не з гэтага роду, карысталіся больш распаўсюджанымі — Ястрабец, Грымала, Веруш ці Даленга. Але Дангель таксама мае вельмі даўнюю гісторыю: ён мо бы лічыцца ўласным гербам прускіх баронаў Данглаў. Каспар Нясейкі ў сваім гербоўніку (1738) пісаў, што герб гэты ў 1498 годзе кароль Венгерскі і Чэшскі Уладыслаў надаў Пятру Данגעлю, або, магчыма, яго продку. У 1601 годзе герб выкарыстоўваў Эразм Фрыдэрык Дангель, канонік Варшаўскі. І раптам Дамейкі!

Падрабязна распісваючы гісторыю гэтага герба, ніводзін стваральнік гербоўнікаў чамусьці не згадаў, што ім карыстаўся ў тым ці іншым стагоддзі і род Дамейкаў. Усё гэта стварае падставу для некаторых сумневаў у тым, што Дамейкі карысталіся ім на законных падставах. Хаця хто ведае?

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі:
- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

- Выставы:
- Выстава "Сусвет Яэза Драздзівіча" — да 30 снежня.
- Маштабная рэтрэспектыўная выстава твораў Ізраіля Басавы "Прамурадскае збудавала сабе дом ..." — да 16 верасня.
- Выстава твораў мастака з Палаца Александра Канавалава "Маргіналіі, або нататкі на палях" — да 23 верасня.
- Выстава "Па старонках гісторыі Буквара", прысвечаная 400-годдзю выдання першага буквара і Дню ведаў — да 16 верасня.
- Выстава твораў "Кропка адліку" Віктара Альшэўскага — з 8 да 30 верасня.
- Акцыя "Вераснёвая ноч", якая штогод праходзіць у рамках святкавання Дня горада — 8 верасня з 13:00 да 23:00.

Філіялы музея
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

- г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальна-ная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.
- Пастаянныя экспазіцыі:
 - "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
 - "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
 - "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
 - Выстава твораў Паліны Корзун-Фомчанка "Ля вытокаў восені" — да 10 лістапада.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА І В. РАЎБІЧЫ

- Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
- Пастаянная экспазіцыя.
 - Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломалляцэнні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.
- Экспазіцыі:
 - Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
 - "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
 - Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
 - Аўтарскі праект Ахрэма Белаборвіча VKL3D.
 - Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

- магазіны "Белсаюздрук"
- Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
- Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
- Праспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.

- кіёскі "Белсаюздрук" ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
- Праспект Пераможаў, 5.
- Вуліца Рабкораўская, 17.
- Праспект Незалежнасці, 68, В.
- Вуліца Лабанка, 2.

Выставы:

- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
- Выстава "Ад рэнесансу дзённы да беларускага рубля".
- Выстава "Фарбы культурнай дыпламатыі" — да 18 верасня.
- Выстава "Срэбны век ювеліраў Расіі" (са збору Дзяржаўнага гістарычнага музея, Масква) — з 8 верасня да 7 лістапада.
- Выстава "Вандруюці душы. Маладзечанская школа выцінанкі" — да 23 верасня.
- Выстава "Славутыя дзечыкі Беларусі" — з 13 верасня.
- Выстава "Беларусь 1914 — 1918. Вайна і мір" (з прыватнай калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава) — з 14 верасня.

Філіялы музея
ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўнены новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцыі музея).
- Выстава "Падарожжа вакол свету. Маркі з мінулага" — да 14 кастрычніка.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

- г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.
- Пастаянная экспазіцыя.
 - Да 30 верасня 2018 года філіял праводзіць адкрыты курс фатаграфіі і відэарэжысу "Мы сваёй Беларуссю ганарымся!" да 14 кастрычніка.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.
- Экспазіцыі:
 - "Сезонныя змены".
 - "Вадаёмы і насаджэнні прыбярэжных раслін".
 - "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
 - "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
 - "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
 - "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
 - "Атракцыён "Стужачны лабірынт".
 - "Атракцыён "Лазерны квест".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

- г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.
- Пастаянныя экспазіцыі:
 - "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
 - "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX

- стст.;"
- "Беларуская музычная культура XX ст.;"
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст.;"
- Выстава "Адзёны нашых продкаў" (графіка XVIII — XIX стст. са збору Расійскай дзяржаўнай бібліятэкай мастацтваў) — да 14 верасня.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

- г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
- Пастаянная экспазіцыя.
 - Выстава Уласнай калекцыі "Мінскі фарфор з бабулінага серванта" — да 21 кастрычніка.

МАЙСТАР-КЛАСЫ:

- Музейныя заняткі
- "Тэатральная льялка" для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

- г. Мінск, вул. Свардлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянная экспазіцыя.

БЕЛАРУСЬ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

- г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
- Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
- Часовая экспазіцыя "Авіатары Беларусі" — сумесны праект музея і камандавання 50-й змяшанай авіяцыйнай базай ВПС і войскаў СПА Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь — да 15 верасня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

- г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

- Палацавы ансамбль
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выставачны праект "Старыя героі — новы свет" — да 7 кастрычніка.
- Выстава "Чэзрыч стагоддзя", прысвечаная юбілею Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж".
- Гістарычны квест "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейска, 1.
- Пастаянная экспазіцыя.

РАТУША
Вул. Савецкая, 3.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Квест "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.
- Слуцкая брама
- Выстава "3 імям святога Юрыя" — да 30 верасня.
- Выставачная зала "Літва" г. Мінск, пр. Незалежнасці, 37
- Міжнародная выстава "Недзе на захад ад Мінска...

Паўсядзённая жыццё Заходняй Беларусі 1920 — 1930 гг. (сумесна - з Нацыянальнай бібліятэкай Рэспублікі Беларусь, Музеям Крэсаў і зямлі Астроўскай (Польшча) — да 31 студзеня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія "І зноў ажываюць паданні".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гошці да Пана Казанку".
- Квэст "Таямніца двух кудраў".
- Квэст "Белы слон".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Музейныя заняткі.
- Музейная фотапляцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

- Экспазіцыі:
- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
- Часовая экспазіцыя "У любові да роднай зямлі".

- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультымедычны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
- Пешая экскурсія "Мясціна Коласа ў Мінску".
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".

- Акцыі:
- "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
- Вішэнаванне ад музея, фотасесія "У дзень высяляе — у музей!"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей
- "Хлопчык і лётчык", галаграфічны тэатрам.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".
- Выставачны праект "Крыўцкая мекка" — да 29 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

- Філіялы Музея гісторыі горада Мінска
- **ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЉ Д. ШЧАМЯЛЁВА**
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
- Экспазіцыі:
- "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".
- Выстава фатаграфіі

"Мінск пад прыцэлам" — да 16 верасня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

- Экспазіцыі:
- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
- Выстава "Балет. Балет. Балет!", прысвечаная Галіне Уланавай (арганізавана сумесна з "Таварыствам перасоўных мастацкіх выстаў" (Санкт-Пецярбург) — да 30 верасня.
- Фотавыстава Станіслава Янчарскага "Ад Мінска на ўсе чатыры бакі" — да 30 верасня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

- Выставачныя праекты:
- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
- "Мінск сярод сяброў. Гароды-пабрацімы сталіцы Беларусі".
- "Археалагічныя артэфакты ў XII — XIX стст."

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

- "Сані - вазок; каляска - брычка; карэта - вупраж" (пастанаянная экспазіцыя па гісторыі жываго транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Виртуальная гульня "Карэтны майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
Тэл.: 321 24 30.

- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

- Экспазіцыі:
- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ "ВЫСОКІЕ МЬСТА"

- г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
- Выстава жывапісу і графікі "Мінск. Горад і людзі" з прыватнага збору Іны і Аляксандра Радаевых — да 7 кастрычніка.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

- г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.
- Пастаянныя экспазіцыі:
 - "Прырода Лідчыны".
 - "Сучаснае мастацтва краю"

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЕКЛАМЫ Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

- звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97
- і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41
- альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

(жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).

- Выставы:
- Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера".
- "Вядзіліны пачатак мы ад Гедыміна...".
- Мемарыяльны пакой Валяціна Таўла.
- Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.".
- Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".
- Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі".
- Выстава "Надзейны шчыт краіны".
- Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".
- Выстава "Жыве мая ліра нановай!"

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудка, вул. Гродзенская, 2.
Тэл.: (8-01597) 2 14 70.

- Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
- Філіпальціцкая выстава "Адам Міцкевіч і Ігнат Дамейка — слаўныя сыны Навагрудскай зямлі" (да 220-годдзя з дня нараджэння Адама Міцкевіча).
- Навагрудка, вул. Мінская, 64-66.

■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення ў Навагрудку".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудка, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

- Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
- Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малючкі сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

- Выстава "Малая радзіма. Мясціны, любія сэрцу" — да 9 верасня.
- Персанальная выстава Антаніны Петрыкоўскай "Great Britain" — да 9 верасня.
- Выстава "Сэрцам малюю" (экспазіцыя складаецца з работ вучня Слуцкай дзіцячай мастацкай школы) — з 11 да 23 верасня.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

- Выстава твораў Настасы Колас "Пярэварачэнне" (у рамках праекта "Women in action") — да 30 верасня.

ТЭАТР

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

- Адкрытыя сезоны
- 11 — "Пятрушка" І.Стравінскага;
- "Шахразода" М.Рымскага-Корсакава

(балеты ў адной дзее). Прэм'ера.

- 12 — "Тоска" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні. Прэм'ера. У партыі Квазімодосі — заслужаны артыст Расіі Ахмед Агаді.
- Дырыжор — народны артыст Беларусі Аляксандр Анісімаў.
- 13, 14 — "Карсар" (балет у 3-х дзеях) А.Адана, Ц.Пуні, Л.Дэліба, Р.Дрыга, П.Альдэнбургскага.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫВ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

- г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.
- 10 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.
 - 11 — "Войцэк" Г.Бюхнэра (прадстаўляе Тэатр-студыя "Адкрытая

прастора". Рэжысёр і мастацкі кіраўнік — Данііл Філіповіч).

- 12, 14 — "Добры чалавек з Сучуані" (прадстаўляе Тэатр-студыя "Адкрытая прастора").
- 13 — "Дыяфілм live".
- 15 — "Пакуты ад здаровага сэнсу" (камічная прыпавесць) С.Рубе. Прэм'ера.